

PORADNIK DLA OSÓB NIEPEŁN SPRAWNYCH

Łomża 2010
Egzemplarz bezpłatny

WSTĘP

Według Światowej Organizacji Zdrowia, „Zdrowie to nie tylko brak choroby czy niepełnosprawności, ale stan pełnego fizycznego, psychicznego i społecznego dobrostanu”.

Zdrowie to również zdolność i umiejętność pełnienia ról społecznych oraz adaptacji do zmian środowiska. Jest ono wartością, dzięki której ludzie mogą realizować swoje aspiracje, środkiem do osiągnięcia lepszej, jakości życia. Każdy z nas chciałby, aby służyło mu jak najdłużej i najlepiej. Niestety rzeczywistość jest inna.

Osoby niepełnosprawne stanowią liczną i ciągle rosnącą, zróżnicowaną kategorię społeczną.

Obecnie w Polsce żyje ponad 5 mln osób niepełnosprawnych. Według danych Spisu Powszechnego z 2002 roku w powiecie łomżyńskim jest 6449 osób niepełnosprawnych co stanowi 12,7% ogółu mieszkańców. Prognozy przewidują dalszy szybki wzrost liczby osób z niepełną sprawnością. Każdego dnia napotykają one na swojej drodze bariery architektoniczne, urbanistyczne i niestety – psychospołeczne. Jednak świadomość problemów, z którymi borykają się osoby z dysfunkcją różnych narządów ciała, staje się na szczęście coraz większa. W ostatnich latach dostrzec można istotne zmiany w zachowaniu społeczeństwa, przejawiające się zainteresowaniem w podejmowaniu działań ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów osób niepełnosprawnych.

Mamy nadzieję, że istotną rolę spełni tu przekazywany Państwu poradnik. Zawarliśmy w nim podstawowe informacje, które pomogą Państwu poruszać się w skomplikowanym – często niezrozumiałym – świecie przepisów i uregulowań prawnych dotyczących niepełnosprawności. Dobrze znać swoje prawa i przywileje, aby móc w pełni z nich korzystać. Mamy nadzieję, iż poradnik ten ułatwi Państwu codzienne życie.

Edward Jarota
Dyrektor
Powiatowego Centrum
Pomocy Rodzinie w Łomży

I. POJĘCIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Definicja i stopnie niepełnosprawności

Definicja niepełnosprawności zmieniała się w ciągu ostatnich lat kilkakrotnie.

Pierwsze jej określenie w prawie polskim pojawiło się w ustawie z dnia 9 maja 1991 roku o zatrudnianiu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, jednakże istotne są dwie definicje uchwalone w 1997 roku. Pierwsza z nich znalazła się w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych i brzmi: Niepełnosprawne są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi.

Obowiązująca obecnie w polskim prawie definicja zawarta jest w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Stanowi ona, że **osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały odpowiednie orzeczenie.**

1. KARTA PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

(M.P. z 1997r. Nr 50, poz. 475)

W dniu 1 sierpnia 1997 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił KARTĘ PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH. Jest ona jednym z podstawowych dokumentów dotyczących osób niepełnosprawnych. Karta jest aktem ogólnym. Nie jest źródłem prawa, nie gwarantuje konkretnych uprawnień, można jednak powoływać się na nie, jako oficjalny akt uchwalony przez Sejm RP.

Dokument ten podkreśla prawa osób niepełnosprawnych do życia w świecie pozbawionym przejawów dyskryminacji, w warunkach przyjaznych i dostosowanych do ograniczeń, jakie niesie niepełnosprawność.

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych zawiera katalog dziesięciu praw, wskazując najważniejsze obszary, w których należy podjąć działania.

Sejm stwierdza prawo osób niepełnosprawnych do:

1. Dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym.
2. Dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny.
3. Wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną.
4. Nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,
5. Pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych.
6. Pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz do korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga - prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych.
7. Zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględniania tych kosztów

- w systemie podatkowym.
8. Życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym:
 - dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej,
 - swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu,
 - dostępu do informacji,
 - możliwości komunikacji międzyludzkiej.
 9. Posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszystkich aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych.
 10. Pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzając, iż powyższe prawa wynikają z Konstytucji, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Konwencji Praw Dziecka, Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, aktów prawa międzynarodowego i wewnętrznego, wzywa Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i władze samorządowe do podjęcia działań ukierunkowanych na urzeczywistnienie tych praw.

2. ORZĘKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Dwuinstancyjność orzekania o niepełnosprawności

Obecnie obowiązują dwa główne systemy orzecznictwa – regulowane odrębnymi aktami prawnymi i prowadzonymi przez różne instytucje:

Orzecznictwo do celów rentowych, które prowadzą lekarze orzecznicy ZUS oraz komisje lekarskie ZUS.

Szczególnymi grupami są rolnicy i ich rodziny – podlegają oni lekarzom rzeczoznawcom i komisjom lekarskim Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) oraz tzw. służby mundurowe (policjanci, żołnierze, celnicy) i ich rodziny – podlegają komisjom lekarskim MON lub MSWiA.

Orzecznictwo do celów pozarentowych – realizowane przez powiatowe lub miejskie oraz – jako druga instancja – wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności.

2.1. Orzekanie o niezdolności do pracy

Podstawa prawna:

- Ustawa z dn. 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (Dz.U. Nr 273, poz. 2711)

Niezdolność do pracy jest orzekana przez lekarza orzecznika ZUS. Nie oznacza to jednak niemożności podjęcia pracy. ZUS nie ma wpływu na ewentualne wykonywanie pracy przez ubezpieczonego, co, do którego orzeczono niezdolność do pracy. Podjęcie pracy może mieć jednak wpływ na sytuację rencisty, przy weryfikacji przyznanego świadczenia lub przy rencie przyznawanej na czas określony.

Czy pobierając rentę można pracować?

Tak! Art 5 ustawy o rehabilitacji mówi, że zaliczenie do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie wyklucza możliwości zatrudnienia tej osoby, także na otwartym rynku pracy.

Ogólne zasady zawieszania i zmniejszania wysokości emerytur i rent:

1. Jakie świadczenia podlegają zasadom zawieszalności?

W przypadku, gdy emeryt lub rencista osiąga przychód z tytułu działalności objętej obowiązkowo ubezpieczeniami społecznymi, zawieszeniu lub zmniejszeniu podlega:

- emerytura przysługująca osobie, która nie ukończyła wieku 60 lat – kobieta i 65 lat – mężczyzna,
- renta z tytułu niezdolności do pracy,
- renta rodzinna, do której uprawniona jest jedna osoba,
- część renty rodzinnej, do której uprawniona jest osoba osiągająca przychód,
- renta inwalidy wojskowego, którego niezdolność do pracy nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, pobierającego świadczenie na podstawie ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2002 r. Nr 9, poz. 87 z późn. zm.) oraz renta rodzinna po tym inwalidzie,

- renta z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy, zaistniałym przed 1 stycznia 2003 r. wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy lub chorobą zawodową.

Osobom, które mają prawo do emerytury pomostowej i osiągają przychód z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wymienionej w załączniku nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych lub o szczególnym charakterze, wymienionej w załączniku nr 2 do tej ustawy, zawiesza się wypłatę emerytury pomostowej, bez względu na wysokość przychodu.

2. Czyje świadczenia nie podlegają zawieszeniu?

Niezależnie od wysokości przychodu osiąganego przez osoby uprawnione do ich pobierania, zawieszeniu ani zmniejszeniu nie podlegają świadczenia:

- emerytów, którzy wiek 60 lat – kobieta i 65 lat – mężczyzna ukończyli przed podjęciem pracy zarobkowej,
- osób, które przed 1 stycznia roku podlegającego rozliczeniu ukończyły wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn i miały – przed tą datą – ustalone prawo do emerytury. Jeżeli wiek ten został ukończony w ciągu roku, rozliczeniu nie podlega przychód uzyskany od miesiąca, w którym emeryt osiągnął ten wiek, chyba, że rozliczenie na zasadach ogólnych jest dla niego korzystniejsze,
- osób uprawnionych do renty: inwalidy wojennego, z tytułu pobytu w obozie i w miejscach odosobnienia i rent rodzinnych po tych inwalidach,
- osób uprawnionych do renty inwalidy wojskowego w związku ze służbą wojskową i renty rodzinnej po żołnierzu, którego śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową,
- osób, które osiągały przychód z tytułu pracy niepodlegającej obowiązkowi ubezpieczeń społecznych (np. samoistna, a więc niewykonywana na rzecz pracodawcy, umowa o dzieło), bowiem przychody z takiej pracy pozostają bez wpływu na wysokość należnych świadczeń,
- osób, które zgłosiły wniosek o zawieszenie Świadczenia i przez cały okres podlegający rozliczeniu, emerytura lub renta nie była im wypłacana, a więc skorzystały z możliwości zawieszenia Świadczenia, bez wskazywania przyczyny złożenia takiego wniosku,

- osób, które mają ustalone prawo do emerytury i przez cały rozliczany rok kalendarzowy (lub przez część roku) kontynuowały zatrudnienie w ramach tego samego stosunku pracy i na rzecz tego samego pracodawcy, u którego pracowali przed przejściem na emeryturę oraz nie zgłosiły wniosku o podjęcie wypłaty emerytury po wejściu w życie przepisów uchylających art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej.

WAŻNE INFORMACJE!

- Emeryt lub rencista oraz płatnik składek, przedkładając w ZUS informację o uzyskanym przychodzie, ma obowiązek poinformować także o kwotach pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, a także kwotach świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego mimo tego, że od wskazanych przychodów nie jest opłacana składka na ubezpieczenia społeczne.
- Zasady dotyczące zawieszalności stosuje się do osób wyłączonych z ubezpieczenia społecznego w związku z posiadaniem ustalonego prawa do emerytury lub renty oraz osób wykonujących działalność niepodlegającą obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z uwagi na podleganie temu obowiązkowi z innego tytułu.

Na podstawie: www.zus.pl

Jaka kwota renty zostanie przyznana, w przypadku „odwieszenia“?

W sytuacji, gdy staramy się o przywrócenie zawieszanej renty, powinniśmy złożyć do ZUS wnioski o naliczenie do niej dodatkowych, wypracowanych w okresie zatrudnienia okresów składkowych, aby podwyższyć kwotę wypłacanego Świadczenia. Musimy jednak wiedzieć, że nie wszystkie renty – przy odwieszaniu – podlegają tzw. przeliczeniu. Przy odwieszaniu np.: renty socjalnej takiej możliwości niestety obecnie nie ma – tak, więc niezależnie od pobieranego wynagrodzenia oraz przepracowanych lat – ZUS wypłaci nam rentę socjalną w takiej wysokości, jaka w danej chwili obowiązuje.

2. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności dla celów pozarentowych

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży rozpatruje sprawy mieszkańców powiatu łomżyńskiego i miasta Łomży, gdzie poprzez złożenie odpowiedniego wniosku można ubiegać się o:

1. orzeczenie niepełnosprawności (dzieci do 16-go roku życia),
2. orzeczenie stopnia niepełnosprawności (od 16-go roku życia),
3. orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień osób posiadających orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy,
4. legitymację osoby niepełnosprawnej.

PODSTAWA PRAWNA:

- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 01 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz. U. Nr 17, poz. 162),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. Nr 139, poz. 1328),

2.2. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.

Stopień niepełnosprawności osoby zainteresowanej, (która ukończyła 16 rok życia) orzeka się na czas określony lub na stałe.

Orzeczenie wydaje się dla celów:

- szkolenia,
- odpowiedniego zatrudnienia,
- korzystania z rehabilitacji (z wyjątkiem turnusów rehabilitacyjnych),
- zasiłku stałego,
- konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej,
- korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji (korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych),

- zasiłku pielęgnacyjnego,
- korzystania z karty parkingowej,
- innych (określa składający wniosek).

ZASADY SKŁADANIA WNIOSKÓW

Kto jest stroną postępowania orzeczniczego?

Powiatowe zespoły orzekają na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego albo – za ich zgodą – na wniosek ośrodka pomocy społecznej. Ośrodki pomocy społecznej mogą uczestniczyć na prawach strony w sprawach, w których orzekają powiatowe zespoły.

UWAGA:

Wniosek w sprawie wydania orzeczenia musi zawierać wszystkie informacje, ze szczególnym wskazaniem celów, dla których wnioskodawca występuje o jego wydanie.

Brak szczegółowego określenia tych celów może spowodować nieuwzględnienie w orzeczeniu wszystkich wskazań, a tym samym ograniczyć możliwość korzystania z przysługujących uprawnień. Należy wypełnić czytelnie, pismem drukowanym wszystkie rubryki wniosku i podpisać się imieniem i nazwiskiem.

Do wniosku należy dołączyć:

- zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się osoba zainteresowana. Wypełnione musi ono być na odpowiednim druku wydanym dla potrzeb Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności i zawierać rozpoznanie choroby zasadniczej i chorób współistniejących,
- dokumentację medyczną (np. karty informacyjne leczenia szpitalnego, wyniki badań diagnostycznych czy konsultacyjnych itp. potwierdzające rozpoznanie),
- potwierdzone za zgodność z oryginałem kserokopie aktualnego lub nieaktualnego orzeczenia Komisji ds. Zatrudnienia i Inwalidztwa, Lekarza Orzecznika ZUS, Zespołu Orzekającego o Stopniu Niepełnosprawności,

- inną dokumentację mogącą mieć znaczenie w ustaleniu niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.

Każde zaświadczenie o stanie zdrowia ważne jest tylko 30 dni od daty wystawienia.

UWAGA!

Wydanie orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności następuje nie później niż w terminie 1 miesiąca od dnia złożenia wniosku, a w przypadku spraw szczególnie skomplikowanych – do 2 miesięcy.

Osobą niepełnosprawną jest osoba, która uzyskała orzeczenie:

1. o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności,
2. o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów (orzekanie o niezdolności do pracy dla celów rentowych) lub
3. o niepełnosprawności osoby, przed ukończeniem 16 roku życia.

Są trzy stopnie niepełnosprawności:

- znaczny stopień niepełnosprawności (osoba, która ze względu na naruszoną sprawność organizmu jest niezdolna do pracy lub zdolna do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagająca stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób)
- umiarkowany stopień niepełnosprawności (osoba, która ze względu na naruszoną sprawność organizmu jest niezdolna do pracy lub zdolna do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagająca częściowej pomocy innych osób)
- lekki stopień niepełnosprawności (osoba o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w istotny sposób obniżenie zdolności do wykonywania pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji).

Orzeczenie o niepełnosprawności dotyczy dzieci (do 16 roku życia) natomiast orzeczenie o stopniu niepełnosprawności dotyczy osób powyżej 16 roku życia.

Stopień niepełnosprawności danej osoby orzeka się na czas określony, lub na stałe, a niepełnosprawność dziecka - na czas określony, ale nie dłużej niż do ukończenia 16 roku życia.

Umiarkowany stopień (w ZUS całkowita niezdolność do pracy – daw-

na II grupa inwalidzka) Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

UWAGA:

Zaliczenie do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności ze wskazaniem do zatrudnienia w warunkach pracy chronionej nie wyklucza możliwości zatrudnienia tej osoby u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej, w przypadku uzyskania pozytywnej opinii Państwowej Inspekcji Pracy o przystosowaniu przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej.

Osobom zainteresowanym powyżej 16-go roku życia wydaje się orzeczenie o stopniu Niepełnosprawności na czas:

- określony (terminowy)
- nieokreślony (trwały)

Jeżeli jesteśmy zainteresowani uzyskaniem ponownego orzeczenia, to należy złożyć wniosek o ustalenie stopnia niepełnosprawności załączając odpowiednie zaświadczenie lekarskie.

SYMBOL PRZYCZYNY NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI:

- 01 – U – upośledzenia umysłowe,
- 02 – P – choroby psychiczne,
- 03 – L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
- 04 – O – choroby narządu wzroku,
- 05 – R – upośledzenia narządu ruchu,
- 06 – E – epilepsja,
- 07 – S – choroby układu oddechowego i krążenia,
- 08 – T – choroby układu pokarmowego,
- 09 – M – choroby układu moczowo-płciowego,
- 10 – N – choroby neurologiczne,
- 11 – I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpeceń, choroby układu krwiotwórczego.

WAŻNE INFORMACJE

1. Przed wypełnieniem wniosku należy zapoznać się z pouczeniem zawartym na końcu.
2. Należy pamiętać o odpowiedzialności karnej za składanie nieprawdziwych informacji lub zatajenie prawdy, a dane zawarte we wniosku muszą być zgodne ze stanem faktycznym.
3. Wniosek podpisujemy samodzielnie – niedopuszczalne jest podpisywanie wniosku przez osoby niebędące stroną postępowania. W przypadku osób niemogących złożyć samodzielnie podpisu ze względu na stan zdrowia, prosimy o kontakt telefoniczny z Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Jeżeli uzyskałeś orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności albo dysponujesz ważnym i prawomocnym orzeczeniem innych organów, to możesz skorzystać z ul i uprawnień na podstawie legitymacji.

II. DOFINANSOWANIE ZAOPATRZENIA W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE I ŚRODKI POMOCNICZE

PODSTAWA PRAWNA:

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 z późn.zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008, Nr 164, poz. 1027 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 96, poz. 861 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu zaopatrzenia w wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi oraz środki pomocnicze (Dz.U. Nr 139 poz. 1141),

Co to są przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze?

Przedmioty ortopedyczne to sprzęty niezbędne osobie niepełnosprawnej w przypadku trwałej niepełnosprawności, w okresie choroby lub usprawnienia leczniczego (są nimi np.: protezy, kule, wózki i inne). Środki pomocnicze to takie środki, które ułatwiają w znacznym stopniu, będą umożliwiając, funkcjonowanie osoby niepełnosprawnej w środowisku społecznym (są nimi np.: pomoce optyczne dla niedowidzących, aparaty słuchowe, cewniki, pieluchomajtki, itp.).

Komu przysługuje zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze?

O zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze mogą się ubiegać osoby ubezpieczone (w tym niepełnosprawne), w zależności od potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia/niepełnosprawności. W przypadku chorych/niepełnosprawnych dzieci – o dofinansowanie zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych występują rodzice lub opiekunowie prawni.

Jaka jest odpłatność i okres użytkowania?

- Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przysługują bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w zależności od rodzaju przedmiotu). Ich okres użytkowania jest różny – w zależności od konkretnego sprzętu. Specyfikacja limitów cenowych, udziału własnego oraz okresów użytkowania zamieszczona jest w tabelach stanowiących załączniki do Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie świadczeń gwarantowanych..., podanego w podstawie prawnej.
- Jeżeli cena przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego jest niższa niż limit określony w rozporządzeniu w sprawie limitu cen dla wyrobów medycznych, NFZ finansuje cenę przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego do wysokości jego ceny, z zachowaniem udziału własnego świadczeniobiorcy określonego w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych (podanego w podstawie prawnej).
- Jeżeli cena przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego jest wyższa niż limit określony w rozporządzeniu w sprawie limitu cen dla wyrobów medycznych, NFZ finansuje cenę przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego do wysokości limitu, z zachowaniem udziału własnego świadczeniobiorcy określonego w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych (podanego w podstawie prawnej).
- U dzieci i młodzieży do 18 roku życia sprzęt ortopedyczny może być wymieniany częściej, jeżeli to wynika ze zmian fizycznych, czy z powodu przebytych zabiegów chirurgicznych będą rehabilitacyjnych.

Okresy użytkowania mogą być skrócone w szczególnych przypadkach (np.: pogorszenie stanu zdrowia).

O tym jednak decyduje lekarz. Jeżeli taka potrzeba zaistnieje lekarz występuje do NFZ ze specjalnym wnioskiem, w którym szczegółowo uzasadnia potrzebę szybszej wymiany danego przedmiotu ortopedycznego.

WAŻNE INFORMACJE!

- Szczegółowych informacji na temat limitów cen, wykazu świadczeniodawców posiadających podpisaną umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia (NFZ), można zasięgać w poszczególnych oddziałach NFZ (wydziały zaopatrzenia ortopedycznego i środków pomocniczych) bądź na stronie internetowej NFZ oraz na stronach oddziałów wojewódzkich NFZ. Aktualny adres: www.nfz.gov.pl.
- Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane są świadczeniobiorcom na własność.

- Dla każdego przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego musi być wystawione odrębne zlecenie.
- Ponowne przyznanie zaopatrzenia może nastąpić po upływie okresu jego użytkowania.
- Dopłata z NFZ do przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego dotyczy tylko określonej przepisami kwoty. Planując zakup przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego (w ramach ubezpieczenia zdrowotnego) warto sprawdzić, jaka jest cena dostępnych artykułów w obrębie jednego asortymentu i – uwzględniając potrzeby wynikające ze stanu zdrowia lub niepełnosprawności oraz ewentualne możliwości uzyskania dofinansowania ze środków PFRON, o którym mowa w dalej – zdecydować się na zakup właściwego przedmiotu.
- Inwalidom wojennym i wojskowym, cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych, osobom represjonowanym oraz uprawnionym żołnierzom lub pracownikom, w zakresie leczenia urazów lub chorób nabytych podczas wykonywania zadań poza granicami państwa przysługuje prawo do bezpłatnych przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.
- świadczeniodawca zobowiązany jest do przekazania świadczeniobiorcy pisemnej instrukcji użytkowania oraz co najmniej rocznej gwarancji na wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi i środkami pomocniczymi z wyłączeniem środków pomocniczych wydawanych w ramach karty zaopatrzenia comiesięcznego.
- Środki pomocnicze przysługujące comiesięcznie w ramach karty zaopatrzenia podlegają rękojmi zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.
- W ramach gwarancji dotyczącej użytkowania przedmiotu ortopedycznego bądź środka pomocniczego

Świadczeniodawca zobowiązany jest do bezpłatnej jego naprawy lub wymiany zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2002 roku o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 141, poz. 1176 z późn. zm.).

- świadczeniodawca ma obowiązek zapewnić świadczeniobiorcy naprawy pogwarancyjne w czasie okresu użytkowania przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego określone go w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych (podanego w podstawie prawnej).

- Potwierdzone i zaakceptowane – przez właściwy dla miejsca zameldowania ubezpieczonego oddział NFZ – zlecenie podlega realizacji w dowolnie wybranej przez osobę niepełnosprawną placówce (firma, sklep), która zajmuje się zaopatrzeniem w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Trzeba jednak pamiętać, że placówka taka musi mieć podpisany kontrakt z NFZ. O wykaz takich placówek należy pytać w oddziale wojewódzkim NFZ.
- Realizacja zleceń drogą wysyłkową dopuszczalna jest wyłącznie dla zaopatrzenia w środki pomocnicze przysługujące comiesięcznie.
- Może się zdarzyć brak środków finansowych na pełne pokrycie potrzeb w zakresie zaopatrzenia świadczeniobiorców w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, wówczas Oddział NFZ tworzy
- w kolejności zgłoszenia – listy świadczeniobiorców oczekujących na potwierdzenie i realizację zleceń.

Procedura ubiegania się o zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze z NFZ

- Podstawą uzyskania refundowanego przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego jest wystawione prawidłowo zlecenie przez lekarza. Lekarz wystawiający zlecenie musi mieć podpisaną umowę z NFZ o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej lub pracować w jednostce posiadającej taką umowę i spełniać wymogi związane z kwalifikacjami niezbędnymi do wystawiania zleceń.
- Zlecenie na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne lub środki pomocnicze – przed przyjęciem przez świadczeniodawcę do realizacji – musi być potwierdzone przez Oddział NFZ, właściwy ze względu na miejsce zameldowania świadczeniobiorcy.
- Oddział NFZ refunduje tylko zlecenia potwierdzone do realizacji przez ten oddział.
- W przypadku czasowego zameldowania świadczeniobiorcy poza miejscem stałego zameldowania, potwierdzenie zlecenia jest dokonywane w Oddziale Wojewódzkim NFZ, na terenie, którego świadczeniobiorca jest czasowo zameldowany (adres czasowego zameldowania wpisany jest na zleceniu).
- W przypadkach, gdy konieczne jest pilne zaopatrzenie świadczeniobiorcy w przedmioty ortopedyczne dopuszcza się, aby Oddział NFZ, na terenie, którego świadczeniobiorca przebywa, pośredniczył w potwierdzeniu zlecenia.
- Zlecenie wystawione w sposób nieprawidłowy Oddział NFZ zwraca świadczeniobiorcy bez potwierdzenia podając jednocześnie przyczy-

nę odmowy potwierdzenia zlecenia.

- Do realizacji nie mogą zostać przyjęte zlecenia zawierające uchybie-
nia formalne oraz zlecenia, dla których upłynął okres ważności.
- Podstawą uzyskania refundowanego środka pomocniczego przysłu-
gującego comiesięcznie jest zlecenie wystawione przez lekarza oraz
ważna karta zaopatrzenia comiesięcznego wystawiana przez Od-
dział NFZ. Karta zaopatrzenia comiesięcznego wystawiana jest mak-
symalnie na okres 12 miesięcy na podstawie pierwszego zlecenia na
dany środek pomocniczy przysługujący comiesięcznie lub na okres
określony w dokumencie potwierdzającym uprawnienia do świad-
czeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.
- Zgłoszenia zlecenia do wpisu do rejestru – prowadzonego przez Od-
dział NFZ – i potwierdzenia go do realizacji, dokonuje świadczenio-
biorca lub inna osoba w jego imieniu.
- Zlecenie przysłane pocztą jest odsyłane na adres świadczeniobiorcy.
- Zlecenie na środki pomocnicze przysługujące comiesięcznie realizo-
wane jest tylko z ważną kartą zaopatrzenia comiesięcznego.
- Kolejne zlecenia wystawiane w okresie ważności karty nie wymagają
potwierdzenia przez Oddział NFZ. Zlecenie wystawione po okresie
ważności karty wymaga potwierdzenia przez Oddział NFZ i na jego
podstawie wystawiana jest następna karta z określonym terminem
ważności.
- Świadczeniobiorca może być zaopatrzony jednorazowo w środki po-
mocnicze przysługujące comiesięcznie na okres nie dłuższy niż trzy
kolejne miesiące.
- Jeżeli świadczeniobiorca wymaga zaopatrzenia również w inny śro-
dek pomocniczy przysługujący w ramach karty zaopatrzenia comie-
sięcznego, konieczne jest potwierdzenie pierwszego zlecenia na ten
środek w ramach obowiązującej karty, z wyłączeniem środków, które
stanowią zamiennik. W takim przypadku zostaje świadczeniobiorcy
wydana wkładka do karty zaopatrzenia comiesięcznego. Data waż-
ności wkładki wygasa z datą upływu terminu ważności karty zaopa-
trzenia comiesięcznego.
- W przypadku wystawiania zlecenia na środek pomocniczy przysłu-
gujący comiesięcznie lekarz zlecający zobowiązany jest każdorazowo
do wpisania w karcie zaopatrzenia comiesięcznego go i potwierdzenia
podpisem następujących danych:
 - 1) daty wystawienia zlecenia,
 - 2) sześciocyfrowego kodu środka pomocniczego,
 - 3) nazwy środka pomocniczego,

- 4) liczby sztuk,
- 5) okresu użytkowania.
- Zlecenie na przedmioty ortopedyczne traci ważność po upływie 90 dni od daty wystawienia. Do tego terminu nie wlicza się okresu umieszczania przez Oddział NFZ zlecenia w ewidencji oczekujących na potwierdzenie.
- Zlecenie na środki pomocnicze przysługujące comiesięcznie traci ważność po upływie 30 dni od daty jego wystawienia. Data ważności zlecenia liczona jest od dnia wystawienia zlecenia włącznie do dnia przyjęcia go do realizacji. Ważność zlecenia upływa w trzydziestym dniu od daty wystawienia zlecenia, bez względu na dzień kalendarzowy, w którym ten dzień przypada. Do tego terminu nie wlicza się okresu umieszczania przez Oddział NFZ zlecenia w ewidencji oczekujących na potwierdzenie.

Datą realizacji świadczenia jest data odbioru wpisywana w III części zlecenia. Od daty odbioru obliczany będzie okres użytkowania, po którym przysługuje ponowne zaopatrzenie w przedmiot ortopedyczny lub środek pomocniczy, z wyłączeniem środków pomocniczych przysługujących comiesięcznie.

- Potwierdzenia odbioru przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego (w tym wydawanego comiesięcznie w ramach karty zaopatrzenia), dokonuje świadczeniobiorca lub w jego imieniu przedstawiciel ustawowy albo inna osoba na podstawie:
 - 1) pisemnego upoważnienia wystawionego przez świadczeniobiorcę lub
 - 2) zaświadczenia lekarza ubezpieczenia zdrowotnego o stanie zdrowia świadczeniobiorcy uniemożliwiającym wystawienie przez niego upoważnienia,
- Dokumentem potwierdzającym odbiór przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego jest zlecenie prawidłowo wypełnione w III części (czytelny podpis osoby odbierającej z podaniem imienia i nazwiska oraz nr PESEL), a w przypadku realizacji drogą wysyłkową zleca na środki pomocnicze przysługujące comiesięcznie – zlecenie prawidłowo wypełnione w części III wraz z dokumentem potwierdzenia odbioru przesyłki, potwierdzonym czytelnym podpisem przez osobę odbierającą.

Zasady uzyskiwania i potwierdzania wniosków na naprawę przedmiotu ortopedycznego

- Podstawą do naprawy przedmiotu ortopedycznego podlegającej refundacji jest zlecenie na wykonanie jego naprawy złożone przez świadczeniobiorcę i potwierdzone do realizacji przez właściwy ze względu na miejsce zameldowania Oddział Funduszu.
- Wzór zlecenia na wykonanie naprawy przedmiotu ortopedycznego jest określony.
- Zlecenie na wykonanie naprawy przedmiotu ortopedycznego traci ważność po upływie 30 dni od daty potwierdzenia przez Oddział Funduszu.
- Naprawy przedmiotów ortopedycznych po upływie okresu gwarancji są refundowane w okresie użytkowania – maksymalnie do kwoty ustalonego limitu ceny, niezależnie od liczby napraw.
- Okres użytkowania jest liczony od daty odbioru przedmiotu ortopedycznego potwierdzonej podpisem osoby odbierającej w III części zlecenia.

DOFINANSOWANIE ZAOPATRZENIA W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE I ŚRODKI POMOCNICZE – POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE (ŚRODKI FINANSOWE PFRON)

Kto może ubiegać się o dofinansowanie?

Osoby niepełnosprawne, które otrzymują zlecenie od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego na określony przedmiot ortopedyczny (taki jak: wózek ręczny, kule, proteza, itp.) lub środek pomocniczy (np. aparat słuchowy, pieluchomajtki, itp., a cena ich jest wyższa od limitu określonego przez Narodowy Fundusz Zdrowia, mogą zwrócić się o dofinansowanie do właściwego dla ich miejsca zamieszkania powiatowego centrum pomocy rodzinie np. **mieszkańcy powiatu łomżyńskiego do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży przy ul. Szosa Zambrowska 1/27 pok 209.**

Podstawowymi warunkami uzyskania dofinansowania są:

- posiadanie odpowiedniego dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność,
- spełnienie kryterium dochodowego.

Kryterium dochodowe

O dofinansowanie mogą ubiegać się osoby, jeżeli przeciętny miesięcz-

ny dochód, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:

- 50% przeciętnego wynagrodzenia, na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym,
- 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej.

Wysokość dofinansowania:

- do 100% udziału własnego osoby niepełnosprawnej w limicie ceny ustalonym na podstawie odrębnych przepisów, jeżeli taki udział jest wymagany,
- do 150% sumy kwoty limitu, wyznaczonego przez NFZ oraz wymaganego udziału własnego osoby niepełnosprawnej w zakupie tych przedmiotów i środków, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit.

Wniosek o dofinansowanie składany w pcpr powinien zawierać: imię, nazwisko, adres zamieszkania, numer PESEL i numer NIP w przypadku ich nadania, przedmiot dofinansowania, oświadczenie o wysokości dochodów i liczbie osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym.

Do wniosku należy dołączyć:

1. kopię orzeczenia lub kopię wypisu z treści orzeczenia:
 - zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności lub
 - całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów, lub
 - niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia, lub
 - zaliczeniu do jednej z grup inwalidów, dotyczącego niepełnosprawności, lub kopię orzeczenia o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym wydanego przed dniem 1 stycznia 1998 r.,
2. fakturę określającą cenę nabycia z wyodrębnioną kwotą opłacaną w ramach ubezpieczenia zdrowotnego oraz kwotą udziału własnego lub inny dokument potwierdzający zakup, wraz z potwierdzoną za zgodność, przez świadczeniodawcę realizującego zlecenie, kopią zrealizowanego zlecenia na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki

pomocnicze, albo

3. kopię zlecenia na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze wraz z ofertą określającą cenę nabycia z wyodrębnioną kwotą opłacaną w ramach ubezpieczenia zdrowotnego i kwotą udziału własnego oraz termin realizacji zlecenia od momentu przyjęcia go do realizacji.

WAŻNE INFORMACJE!

- Dofinansowanie ze środków Funduszu nie przysługuje, jeżeli podmiot ubiegający się o dofinansowanie ma zaległości wobec PFRON lub podmiot ten był, w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku, stroną umowy rozwiązanej z przyczyn leżących po stronie tego podmiotu.
- W przypadku nieotrzymania dofinansowania z pcpr (na przykład w związku z przekroczeniem kryterium dochodowego), wnioskodawca musi sam pokryć tzw. udział własny w cenie zakupu, albo wybrać sprzęt tańszy (o ile jest taka możliwość), lub szukać wsparcia u sponsorów lub organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji). Jeżeli finansowana dopłata pochodzi ze środków własnych, jest możliwość skorzystania z tzw. ulgi rehabilitacyjnej przy rozliczaniu się z urzędem skarbowym.
- Osoba niepełnosprawna może złożyć w pcpr wniosek o dofinansowanie ze środków PFRON zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w każdym czasie – nie ma określonego terminu składania wniosków.
- Właściwa jednostka organizacyjna samorządu terytorialnego w terminie 10 dni od dnia złożenia wniosku informuje podmiot, który złożył wniosek, o występujących we wniosku uchybieniach, które powinny zostać usunięte w terminie 30 dni. Nieusunięcie ich w wyznaczonym terminie powoduje pozostawienie wniosku bez rozpatrzenia.

III. DOFINANSOWANIE ZAKUPU SPRZĘTU REHABILITACYJNEGO – ZE ŚRODKÓW FINANSOWYCH PFRON

PODSTAWA PRAWNA:

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, (Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 96 poz. 861 z późn. zm.),

Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny należy do zadań powiatu. Realizuje je właściwe dla miejsca zamieszkania osoby niepełnosprawnej powiatowe centrum pomocy rodzinie (pcpr).

O dofinansowanie mogą ubiegać się:

- 1) osoby niepełnosprawne stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, jeżeli:
 - a) przeciętny miesięczny dochód, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:
 - 50% przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa (patrz przypis na poprzedniej stronie) w art. 2 pkt. 4 ustawy o rehabilitacji, na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym,
 - 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej,
 - b) zachodzi potrzeba prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych przy użyciu tego sprzętu,
- 2) osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej – raz w roku, jeżeli prowadzą działalność związaną z rehabilitacją osób niepełnosprawnych przez okres, co najmniej dwóch lat przed dniem złożenia wniosku oraz udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków Funduszu.

Dofinansowanie zadań ze środków Funduszu następuje na pisemny wniosek złożony odpowiednio do powiatowego centrum pomocy rodzinie właściwego dla:

- 1) miejsca zamieszkania – w przypadku osoby niepełnoprawnej,
- 2) siedziby albo miejsca prowadzenia działalności w przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, osoby prawnej i jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej.

Wniosek osoby niepełnosprawnej o dofinansowanie ze środków Funduszu zakupu sprzętu rehabilitacyjnego powinien zawierać:

- 1) imię, nazwisko, adres zamieszkania,
- 2) numer PESEL i numer NIP w przypadku ich nadania,
- 3) przedmiot dofinansowania,
- 4) oświadczenie o wysokości dochodów i liczbie osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym,
- 5) nazwę banku i numer rachunku bankowego,
- 6) miejsce realizacji zadania i cel dofinansowania,
- 7) przewidywany koszt realizacji zadania,
- 8) informację o kwotach przyznanych wcześniej środków Funduszu z określeniem numeru zawartej umowy, celu i daty przyznania dofinansowania oraz stanu rozliczenia,
- 9) wysokość kwoty wnioskowanego dofinansowania ze środków Funduszu.

Do wniosku należy dołączyć kopię orzeczenia lub kopię wypisu z treści orzeczenia:

- 1) o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności lub
- 2) o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów, lub
- 3) o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia, lub
- 4) o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów, dotyczącego niepełnosprawności lub też
- 5) o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym wydanego przed dniem 1 stycznia 1998 r., pcpr-y wymagają dodatkowo zaświadczenia lekarza prowadzącego, o potrzebie zaopatrzenia osoby niepełnosprawnej w określony sprzęt rehabilitacyjny.

Wniosek osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, osoby prawnej i jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej o dofinansowanie ze środków Funduszu powinien zawierać:

- 1) nazwę podmiotu, siedzibę i adres,
- 2) numer NIP oraz numer REGON,
- 3) status prawny i podstawę działania,
- 4) dane osoby upoważnionej do reprezentowania wnioskodawcy w sprawie,
- 5) dokumenty świadczące o prowadzeniu działalności na rzecz osób niepełnosprawnych lub działalności związanej z rehabilitacją osób niepełnosprawnych,
- 6) przewidywane efekty realizacji zadania dla osób niepełnosprawnych,
- 7) przedmiot dofinansowania,
- 8) nazwę banku i numer rachunku bankowego,
- 9) miejsce realizacji zadania i cel dofinansowania,
- 10) przewidywany koszt realizacji zadania,
- 11) termin rozpoczęcia i przewidywany czas realizacji zadania,
- 12) informację o ogólnej wartości nakładów dotychczas poniesionych przez wnioskodawcę na realizację zadania do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym składany jest wniosek wraz z podaniem dotychczasowych źródeł finansowania,
- 13) udokumentowaną informację o innych źródłach finansowania zadania,
- 14) informację o kwotach przyznanych wcześniej środków Funduszu z określeniem numeru zawartej umowy, celu i daty przyznania dofinansowania oraz stanu rozliczenia,
- 15) wysokość kwoty wnioskowanego dofinansowania ze środków Funduszu,

W przypadku gdy wnioskodawca jest:

- 1) podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą, w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 z późn. zm.) – do wniosku dołącza się:
 - a) zaświadczenia o pomocy de minimis otrzymanej w okresie obejmującym bieżący rok kalendarzowy oraz dwa poprzedzające go lata kalendarzowe albo oświadczenie o nieskorzystaniu z pomocy de minimis w tym okresie,
 - b) informacje o każdej pomocy innej niż de minimis, jaką otrzymał w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą oraz na dany projekt inwestycyjny, z którym jest związana

pomoc de minimis,

- c) oświadczenie, że nie jest przedsiębiorcą znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej, według kryteriów określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej dotyczących udzielania pomocy.

Podmioty te przed zawarciem umowy przedstawiają zaktualizowaną informację o pomocy de minimis lub innej pomocy publicznej przeznaczonej na te same koszty kwalifikujące się do objęcia pomocą otrzymanej po złożeniu wniosku o dofinansowanie ze środków PFRON.

2) pracodawcą prowadzącym zakład pracy chronionej – do wniosku dołącza się:

- a) potwierdzoną kopię decyzji w sprawie przyznania statusu zakładu pracy chronionej,
- b) informację o wysokości oraz sposobie wykorzystania środków zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych za okres trzech miesięcy przed dniem złożenia wniosku,
- c) informacje wymienione w pkt. 1 (lit. a, b, c).

WAŻNE INFORMACJE!

- Dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem stosownej umowy.
- Osoba niepełnosprawna może złożyć wniosek o dofinansowanie ze środków Funduszu zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny w każdym czasie.
- Podstawę dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny ze środków Funduszu stanowi umowa zawarta przez starostę (prezydenta miasta na prawach powiatu) z osobą niepełnosprawną lub jej przedstawicielem ustawowym, osobą fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą, osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej.
- Właściwa jednostka organizacyjna samorządu terytorialnego w terminie 10 dni od dnia złożenia wniosku informuje podmiot, który złożył wniosek o występujących we wniosku uchybieniach. Uchybienia te powinny zostać usunięte w terminie 30 dni. Nieusunięcie ich w wyznaczonym terminie spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpatrzenia.
- Wysokość dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny wynosi około 60% kosztów tego sprzętu, nie więcej jednak niż do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

- Dofinansowanie nie przysługuje, jeżeli podmiot ubiegający się o dofinansowanie ma zaległości wobec Funduszu lub podmiot ten był, w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku, stroną umowy o dofinansowanie, rozwiązywanej z przyczyn leżących po stronie tego podmiotu.

IV. DOFINANSOWANIE – ZE ŚRODKÓW PFRON – LIKWIDACJI BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, W KOMUNIKOWANIU SIĘ I TECHNICZNYCH

PODSTAWA PRAWNA:

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 96, poz. 861 z późn zm.).

Definicje:

Przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków PFRON nie definiują zakresu żadnej z barier. Interpretacja Biura Pełnomocnika

Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych określa, że:

- **bariery architektoniczne** to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym;
- **bariery techniczne** to przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania, odpowiednich do rodzaj niepełnosprawności, przedmiotów lub urządzeń. Likwidacja tej bariery powinna powodować sprawniejsze działanie osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie i umożliwić wydajniejsze jej funkcjonowanie;
- **bariery w komunikowaniu** się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji.

Realizacja powyższych zadań ma na celu umożliwienie lub w znacznym stopniu ułatwienie osobie niepełnosprawnej wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

Kto może ubiegać się o dofinansowanie?

- 1) **na likwidację barier architektonicznych** – osoby niepełnosprawne, które mają trudności w poruszaniu się, jeżeli są właścicielami nieruchomości lub użytkownikami wieczystymi nieruchomości albo posiadają zgodę właściciela lokalu lub budynku mieszkalnego, w którym stale za mieszkać,
- 2) **na likwidację barier w komunikowaniu się i technicznych** – osoby niepełnosprawne, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.

Gdzie należy złożyć wniosek o likwidację barier?

Pisemny wniosek o dofinansowanie likwidacji wyżej wymienionych barier osoba niepełnosprawna składa w powiatowym centrum pomocy rodzinie, właściwym dla jej miejsca zamieszkania.

Wniosek powinien zawierać:

- 1) imię, nazwisko, adres zamieszkania,
- 2) numer PESEL i numer NIP, jeżeli został nadany,
- 3) cel dofinansowania,
- 4) oświadczenie o wysokości dochodów i liczbie osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym,
- 5) nazwę banku i numer rachunku bankowego,
- 6) miejsce realizacji zadania i cel dofinansowania,
- 7) przewidywany koszt realizacji zadania,
- 8) termin rozpoczęcia i przewidywany czas realizacji zadania,
- 9) informację o ogólnej wartości nakładów dotychczas poniesionych przez wnioskodawcę na realizację zadania do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym składany jest wniosek wraz z podaniem dotychczasowych źródeł finansowania,
- 10) udokumentowaną informację o innych źródłach finansowania zadania,
- 11) informację o kwotach przyznanych wcześniej środków Funduszu z określeniem numeru zawartej umowy, celu i daty przyznania dofinansowania oraz stanu rozliczenia,
- 12) wysokość kwoty wnioskowanego dofinansowania ze środków Funduszu.

Do wniosku należy dołączyć kopię orzeczenia lub kopię wypisu z treści orzeczenia:

- 1) o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności lub
- 2) o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów, lub
- 3) o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia, lub
- 4) o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów, dotyczącego niepełnosprawności lub
- 5) o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym wydanego przed dniem 1 stycznia 1998 r.

WAŻNE INFORMACJE!

- PCPR nie zwraca kosztów poniesionych w związku z pracami wykonanymi przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków Funduszu.
- Wysokość dofinansowania wynosi do 80% kosztów przedsięwzię-

- cia, nie więcej jednak niż do wysokości piętnasto-krotnego przeciętnego wynagrodzenia. Pozostałe 20% pokrywa wnioskodawca.
- Osoba niepełnosprawna, która ma trudności z poruszaniem się, może wystąpić o pomoc w likwidacji barier architektonicznych utrudniających jej dostęp do budynku, w którym mieszka (np.: budowy podjazdu).
 - Dofinansowanie ze środków Funduszu nie przysługuje, jeżeli podmiot ubiegający się o dofinansowanie ma zaległości wobec Funduszu lub podmiot ten był, w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku, stroną umowy rozwiązywanej z przyczyn leżących po stronie tego podmiotu.
 - Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych przysługuje oddzielnie na każdy rodzaj zadania.
 - Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych nie przysługuje osobom niepełnosprawnym, które w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku uzyskały odpowiednio dofinansowanie ze środków Funduszu, na poszczególne cele.
 - Dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków Funduszu.
 - Właściwa jednostka organizacyjna samorządu terytorialnego w terminie 10 dni od dnia złożenia wniosku informuje podmiot, który złożył wniosek, o występujących uchybieniach, które po winny zostać usunięte w terminie 30 dni. Nieusunięcie ich w wyznaczonym terminie powoduje pozostawienie wniosku bez rozpatrzenia.
 - Jeżeli przedmiotem dofinansowania jest np.: budowa podjazdu do budynku mieszkalnego lub dobudowa windy, w zależności od kwestii własności budynku lub ziemi, należy dopełnić następujących formalności:
 - przedstawić zgodę właściciela gruntu na budowę podjazdu, gdy właścicielem jest gmina, na leży uzyskać dzierżawę tego terenu,
 - po uzyskaniu pozytywnej decyzji, należy w tym samym urzędzie złożyć projekt architektoniczno-budowlany podjazdu,
 - uzyskać pozwolenie na budowę.

V. TURNUSY REHABILITACYJNE

PODSTAWA PRAWNA:

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. Nr 14 poz. 92 z późn.zm.),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz. U. Nr 230, poz. 1694).

Uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym należy – wg ustawy o rehabilitacji – do podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Dofinansowanie (ze środków PFRON) uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym osoby niepełnosprawnej oraz – ewentualnie – jej opiekuna, udzielane jest przez powiatowe centrum pomocy rodzinie (PCPR), właściwe dla miejsca zamieszkania tej osoby.

Czas trwania turnusów wynosi, co najmniej 14 dni.

Turnusy organizuje się wyłącznie na terenie kraju, w grupach zorganizowanych liczących nie mniej niż 20 uczestników, w formie:

- 1) stacjonarnej;
- 2) niestacjonarnej.

Program turnusu określa:

- 1) rodzaj i cele turnusu oraz formy rehabilitacji odpowiednie do rodzajów schorzeń osób niepełnosprawnych;
- 2) rodzaje zajęć kulturalnooświatowych i sportowo rekreacyjnych oraz innych zajęć wynikających ze specjalistycznego rodzaju turnusu, z uwzględnieniem zajęć indywidualnych i grupowych;
- 3) kadrę odpowiedzialną za realizację programu turnusu.

Organizator turnusów jest obowiązany do:

- 1) zabezpieczenia turnusu od strony organizacyjnej, technicznej i kadrowej w sposób gwarantujący osobom niepełnosprawnym bezpieczne warunki uczestnictwa w turnusie;
- 2) opracowania i realizacji programu turnusu;
- 3) udostępniania właściwemu ze względu na miejsce prowadzenia dzia-

łałości powiatowego centrum pomocy rodzinie informacji zawierających:

- a) nazwy ośrodka i miejscowości, w której będą odbywały się turnusy,
 - b) daty rozpoczęcia i zakończenia turnusów,
 - c) warunki pobytu w ośrodku, w którym organizuje się turnusy,
 - d) program turnusu, o którym mowa w ust. 6,
 - e) koszt uczestnictwa w turnusie;
- 4) przesłania do właściwego powiatowego centrum pomocy rodzinie informacji o przebiegu turnusu w terminie 21 dni od dnia zakończenia turnusu, sporządzonej odrębnie dla każdego uczestnika korzystającego z dofinansowania ze środków Funduszu;
 - 5) przechowywania dokumentów dotyczących przebiegu turnusu przez okres 3 lat.

Warunki ubiegania się o dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego

Osoba niepełnosprawna może ubiegać się o dofinansowanie, pod warunkiem, że:

- 1) lekarz prowadzący wypełni odpowiedni wniosek,
- 2) w roku, w którym ubiega się o dofinansowanie nie korzystała z dofinansowania ze środków PFRON na ten cel,
- 3) wybierze ośrodek, który posiada wpis do specjalnego rejestru ośrodków, prowadzonego przez wojewodę, albo poza takim ośrodkiem, w przypadku, gdy turnus jest organizowany w formie niestacjonarnej,
- 4) wybierze organizatora turnusu, który posiada również odpowiedni wpis do rejestru,
- 5) będzie uczestniczyła w zajęciach przewidzianych programem turnusu,
- 6) nie będzie na turnusie pełniła funkcji członka kadry, ani nie będzie opiekunem innego uczestnika tego turnusu,
- 7) spełni kryterium dochodowe, (Osoba niepełnosprawna może ubiegać się o dofinansowanie ze środków PFRON uczestnictwa w turnusie, jeżeli przeciętny miesięczny dochód, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:
 - a) 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym,
 - b) 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej.

W przypadku przekroczenia tych kwot, kwotę dofinansowania pomniejsza się o kwotę, o którą dochód ten został przekroczony. Z wyjątkiem, kiedy osoba niepełnosprawna znajdzie się w trudnej sytuacji ma-

terialnej lub losowej, dofinansowanie uczestnictwa w turnusie tej osoby lub dofinansowanie uczestnictwa jej opiekuna może zostać przyznane bez pomniejszania kwoty dofinansowania pomimo przekroczenia ww. kwot dochodu.)

- 8) w przypadku turnusu, którego program przewiduje także zabiegi fizjoterapeutyczne, przedstawi podczas pierwszego badania zaświadczenie lekarskie o aktualnym stanie zdrowia, w szczególności o chorobie zasadniczej, uczuleniach i przyjmowanych lekach.

Osobie niepełnosprawnej ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności albo posiadającej orzeczenie równoważne oraz osobie niepełnosprawnej w wieku do 16 lat może być przyznane dofinansowanie pobytu opiekuna, pod warunkiem, że:

- 1) lekarz wypisując wniosek uzasadni konieczności pobytu opiekuna;
- 2) opiekun:
 - nie będzie pełnił funkcji członka kadry na tym turnusie,
 - nie jest osobą niepełnosprawną wymagającą opieki innej osoby,
 - ukończył 18 lat lub
 - ukończył 16 lat i jest wspólnie zamieszkującym członkiem rodziny osoby niepełnosprawnej.

Z turnusów rehabilitacyjnych mogą korzystać osoby niepełnosprawne, które posiadają ważne orzeczenie:

- 1) o zaliczeniu – przez organy orzekające – do jednego z trzech stopni niepełnosprawności lub
- 2) o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów lub
- 3) o niepełnosprawności, wydane przed ukończeniem 16 roku życia lub
- 4) orzeczenie równoważne lub
- 5) o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym.

Wniosek o dofinansowanie w PCPR – właściwym dla miejsca zamieszkania osoby niepełnosprawnej – składa się osobiście lub za pośrednictwem opiekuna albo organizatora turnusów rehabilitacyjnych. Bezdomna osoba niepełnosprawna, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej, składa wniosek o dofinansowanie w pcpr, właściwym dla miejsca pobytu.

Osoba niepełnosprawna pozostająca pod opieką składa wniosek o dofinansowanie w centrum pomocy właściwym dla miejsca pobytu. Do wniosku należy dołączyć:

- 1) kopię orzeczeń, o których mowa powyżej,
- 2) wniosek lekarza, pod którego opieką znajduje się osoba niepełnosprawna, o skierowanie na turnus rehabilitacyjny.

PCPR w terminie 10 dni od dnia złożenia wniosku informuje wnioskodawcę o ewentualnych uchybieniach, które powinny być usunięte w terminie 30 dni od dnia otrzymania od PCPR informacji na ten temat. Nieusunięcie ich w wyznaczonym terminie powoduje pozostawienie wniosku bez rozpatrzenia.

PCPR rozpatruje wnioski w terminie 30 dni od dnia złożenia kompletnego wniosku. W przypadku, gdy zaistnieją wątpliwości w sprawie wnioskowanego dofinansowania (w szczególności dotyczy to wysokości dochodów i liczby osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym), mające wpływ na przyznanie dofinansowania, PCPR powiadamia wnioskodawcę o konieczności złożenia w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż 14 dni od dnia otrzymania wezwania, wyjaśnień w sprawie lub dostarczenia niezbędnych dokumentów.

Wysokość dofinansowania wynosi:

- 1) 27% przeciętnego wynagrodzenia – dla osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności, osoby niepełnosprawnej w wieku do 16 roku życia oraz osoby niepełnosprawnej w wieku 16-24 lat uczącej się i niepracującej, bez względu na stopień niepełnosprawności;
- 2) 25% przeciętnego wynagrodzenia – dla osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności;
- 3) 23% przeciętnego wynagrodzenia – dla osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności;
- 4) 18% przeciętnego wynagrodzenia – dla opiekuna osoby niepełnosprawnej;
- 5) 18% przeciętnego wynagrodzenia – dla osoby niepełnosprawnej zatrudnionej w zakładzie pracy chronionej, niezależnie od posiadanego stopnia niepełnosprawności.

W przypadku uzasadnionym szczególnie trudną sytuacją życiową osoby niepełnosprawnej dofinansowanie dla tej osoby lub dofinansowanie pobytu jej opiekuna na turnusie rehabilitacyjnym może zostać podwyższone do wysokości 35% przeciętnego wynagrodzenia. Podwyższenie dofinansowania pobytu opiekuna może nastąpić, jeżeli opiekun pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z osobą niepełnosprawną lub osoba ta ponosi koszty uczestnictwa opiekuna w turnusie.

W przypadku znacznego niedoboru środków PFRON w danym roku

w stosunku do istniejących potrzeb w tym zakresie, PCPR może obniżyć wysokość dofinansowania, nie więcej jednak niż o 20% kwot, o których mowa powyżej, albo przyjąć zasadę przyznawania dofinansowania tej samej dorosłej osobie niepełnosprawnej raz na dwa lata. Osoba niepełnosprawna, w terminie 30 dni od otrzymania powiadomienia o przyznaniu do finansowania, nie później jednak niż na 21 dni przed dniem rozpoczęcia turnusu, przekazuje do PCPR informację o wyborze turnusu.

PCPR po otrzymaniu informacji o wyborze turnusu w terminie 7 dni sprawdza:

- 1) czy wybrany przez osobę niepełnosprawną ośrodek i organizator posiadają odpowiednio wpis do rejestru ośrodków i organizatorów, obejmujący okres trwania turnusu;
- 2) czy ośrodek, w którym odbędzie się turnus, jest uprawniony do przyjmowania osób niepełnosprawnych z określonymi w orzeczeniu lub we wniosku lekarskim dysfunkcjami lub schorzeniami;
- 3) czy organizator jest uprawniony do organizowania turnusu wybranego przez osobę niepełnosprawną z określonymi w orzeczeniu lub we wniosku lekarskim dysfunkcjami lub schorzeniami.

W przypadku niespełnienia któregośkolwiek z tych warunków PCPR w terminie 7 dni informuje osobę niepełnosprawną o konieczności dokonania wyboru innego ośrodka lub organizatora turnusu rehabilitacyjnego, pod rygorem nieprzekazania przyznanego dofinansowania.

WAŻNE INFORMACJE!

- Pierwszeństwo w uzyskaniu dofinansowania mają osoby niepełnosprawne, które posiadają orzeczenia o zaliczeniu do znacznego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności albo równoważne, osoby niepełnosprawne w wieku do 16 lat albo w wieku do 24 lat uczące się i niepracujące bez względu na stopień niepełnosprawności.
- Przy rozpatrywaniu wniosku o dofinansowanie bierze się pod uwagę stopień i rodzaj niepełnosprawności wnioskodawcy oraz wpływ niepełnosprawności na możliwość realizacji przez wnioskodawcę kontaktów społecznych w codziennym funkcjonowaniu, a także uwzględnia się na korzyść wnioskodawcy fakt niekorzystania z dofinansowania w roku poprzednim.
- Dofinansowanie można otrzymać tylko raz w roku kalendarzowym.
- PCPR w terminie 7 dni od dnia rozpatrzenia wniosku o dofinanso-

wanie powiadamia w formie pisemnej wnioskodawcę o sposobie jego rozpatrzenia.

- Ze środków PFRON nie może być dofinansowane uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym finansowanym w części lub w całości na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych lub o systemie ubezpieczeń społecznych albo o ubezpieczeniu społecznym rolników.
- Kwota dofinansowania nie może być wyższa od faktycznego kosztu uczestnictwa w turnusie osoby niepełnosprawnej lub pobytu jej opiekuna.
- Dofinansowanie uczestnictwa osoby niepełnosprawnej w turnusie rehabilitacyjnym może być wykorzystane jedynie przez osobę, której zostało przyznane.
- W przypadku skrócenia uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym z przyczyn innych niż losowe osoba niepełnosprawna oraz opiekun ponosi koszty pobytu na tym turnusie.
- PCPR-y zobowiązane są do udzielania osobom zainteresowanym informacji dotyczących ośrodków i organizatorów turnusów, którzy posiadają wpisy do odpowiednich rejestrów. Dzięki temu osoby niepełnosprawne mogą wybrać ofertę odpowiednią do rodzaju niepełnosprawności i zaleceń lekarza. Aktualne informacje o ośrodkach i organizatorach turnusów rehabilitacyjnych, posiadających wpisy do rejestrów wojewody dostępne są pod adresem elektronicznym: www.ebon.mpips.gov.pl. Na tej stronie znajduje się centralna baza danych, utworzona z 16 wojewódzkich rejestrów ośrodków i 16 wojewódzkich rejestrów organizatorów. Zawiera ona aktualizowane przez wojewodów informacje o ośrodkach i organizatorach, posiadających wpis do odpowiedniego rejestru wojewody.

Na stronie umożliwiono wyszukiwanie ośrodków i organizatorów według zadanych kryteriów (np. rodzaju turnusu, rodzaju dysfunkcji, adresu). Wyszukane pozycje można następnie wydrukować wraz z danymi kontaktowymi.

VI. SPORT, TURYSTYKA I REKREACJA

PODSTAWA PRAWNA:

- ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675, z późn. zm.),

1. Kultura fizyczna i sport osób niepełnosprawnych.

Do tworzenia warunków prawno-organizacyjnych i ekonomicznych rozwoju kultury fizycznej, zobowiązane są organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego. Zasady uprawiania sportu przez osoby niepełnosprawne określają przepisy statutów i regulaminów organizacji krajowych i międzynarodowych zajmujących się sportem osób niepełnosprawnych. Zawodnikom przysługuje prawo do ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków wynikłych na skutek uprawiania sportu. Obowiązek ubezpieczenia zawodnika spoczywa na klubie lub związku sportowym, którego zawodnik jest członkiem lub reprezentantem. Powyższa ustawa zobowiązuje także inwestorów, żeby w założeniach budowlanych oraz modernizacyjnych obiektów sportowych, uwzględniali

wymagania bezpieczeństwa i higieny oraz warunki umożliwiające korzystanie z tych obiektów przez osoby niepełnosprawne. Natomiast w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia

10 czerwca 1997 r. (Dz. U. Nr 63, poz. 395) określone zostały szczególne zasady i tryb opiniowania projektów urządzeń sportowych i sprzętu sportowego pod względem ich zgodności z wymaganiami bezpieczeństwa i higieny użytkowania oraz korzystania z nich przez osoby niepełnosprawne. Polski Komitet Paraolimpijski utworzony został w 1998 r. w celu zapewnienia udziału reprezentacji polskich sportowców niepełnosprawnych w igrzyskach paraolimpijskich oraz reprezentowania kraju w Międzynarodowym Komitecie Paraolimpijskim. Polski Komitet Paraolimpijski jest związkiem stowarzyszeń i innych osób prawnych, których celem statutowym jest organizacja, upowszechnianie oraz działalność na rzecz rozwoju sportu osób niepełnosprawnych. Siedziba Polskiego Komitetu Paraolimpijskiego znajduje się w Warszawie przy ul. Filtrowej 75, tel. (022) 823-29-84, 824-08-72, www.paralympic.org.pl.

2. Pomoc stypendialna, nagrody i wyróżnienia Stypendium sportowe Zawodnicy nieposiadający licencji zawodnika mogą otrzymywać stypendium sportowe za wysokie wyniki sportowe we współzawodnictwie międzynarodowym lub krajowym, finansowane ze środków budżetu jednostki samorządu terytorialnego. Zasady i tryb ich przyznawania oraz wysokość określa w drodze uchwały właściwy organ tej jednostki. Stypendia sportowe dla członków kadry narodowej, olimpijskiej i paraolimpijskiej finansowane są ze środków budżetu państwa. Szczegółowe zasady określone zostały w rozporządzeniu Ministra Sportu i Turystyki z dnia 26 stycznia 2009 r. w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej osób niepełnosprawnych i kadry paraolimpijskiej (Dz. U. Nr 17, poz. 95). Nagrody i wyróżnienia zawodnikom nieposiadającym licencji zawodnika, którzy osiągnęli wysokie wyniki sportowe we współzawodnictwie międzynarodowym lub krajowym, mogą być także przyznane wyróżnienia i nagrody, finansowane ze środków budżetu państwa i budżetu jednostki samorządu terytorialnego. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego stosowne zasady ich przyznawania określa w drodze uchwały właściwy organ tej jednostki.

Ponadto jednostki samorządu terytorialnego mogą przyznawać wyróżnienia i nagrody trenerom i działaczom zasłużonym w osiągnięciu przez zawodników wysokich wyników sportowych. Szczegółowe zasady w tym zakresie określone zostały w rozporządzeniu Ministra Sportu z dnia 27 lutego 2006 r. w sprawie przyznawania nagród i wyróżnień zawodnikom

nieposiadającym licencji zawodnika (Dz. U. Nr 37, poz. 258 z późn.zm.).

3. Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych (dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej)

PODSTAWA PRAWNA:

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 96, poz. 861 z późn. zm.)

Ze środków PFRON może być dofinansowany sport, kultura, rekreacja i turystyka osób niepełnosprawnych. O dofinansowanie tych zadań mogą ubiegać się osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, jeżeli:

- prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 2 lat przed dniem złożenia wniosku,
- udokumentują zapewnienie odpowiednich do potrzeb osób niepełnosprawnych warunków technicznych i lokalowych do realizacji zadania,
- udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków PFRON.

WAŻNE INFORMACJE!

- Dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.
- Wniosek o dofinansowanie składa się do powiatowego centrum pomocy rodzinie właściwego dla miejsca zamieszkania osób niepełnosprawnych objętych wnioskiem o dofinansowanie, w terminie do dnia 30 listopada roku poprzedzającego realizację zadania.
- Wysokość dofinansowania wynosi do 60% kosztów przedsięwzięcia.
- Jednym z warunków uzyskania dofinansowania jest to, aby wnioskodawca nie był jednostką organizacyjną powiatu. W przypadku, gdy np.: Dom Pomocy Społecznej jest taką jednostką, brak jest możliwości udzielenia dofinansowania, ze względu na to, że stro-

nami umowy o dofinansowanie byłby ten sam podmiot, doszłoby, więc do niezgodnego z polskim prawem podpisania „umowy z samym sobą”. Jednostka tego typu może być partnerem w organizacji imprezy sportowej lub rekreacyjnej, gdzie głównym organizatorem jest organizacja pozarządowa mogąca ubiegać się o dofinansowanie tego zadania z PCPR.

- Ze środków PFRON, będących w dyspozycji PCPR, mogą być także dofinansowane koszty turystyki i rekreacji zagranicznej. Zgodnie z wyjaśnieniem Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej – przy rozpatrywaniu wniosków o dofinansowanie zadań z zakresu rekreacji, sportu, kultury i turystyki osób niepełnosprawnych realizowanych za granicą, PCPR powinno rozważyć, czy jego cel może być osiągnięty również poprzez zorganizowanie tańszego przedsięwzięcia na terenie Polski. Według resortu pracy w przypadku ww. przedsięwzięć ze środków PFRON (przez PCPR) może być dofinansowane także uczestnictwo opiekunów osób niepełnosprawnych, o ile ich obecność podczas danej imprezy jest niezbędnym warunkiem uczestniczenia osób niepełnosprawnych.

VII. ULGI I UPRAWNIENIA DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWYCH

PODSTAWA PRAWNA:

- Ustawa z dnia 27 sierpnia o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 z późn. zm.).

Dokumentami uprawniającymi do korzystania z ulg i uprawnień są w szczególności:

- orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (lub równoważne),
- legitymacja osoby niepełnosprawnej.

1. Prawa wyborców niepełnosprawnych źródło: www.niepelnosprawni.gov.pl

W Polsce osobom niepełnosprawnym przysługują i wolności jak innym obywatelom, w tym czynne prawo wyborcze po osiągnięciu 18 roku życia. Państwo zobowiązane jest, zarówno Konstytucją (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn.zm.), jak i międzynarodowymi aktami praw człowieka, do ułatwiania osobom niepełnosprawnym udziału w wyborach. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (art. 62 ust. 1) zapewnia obywatelom polskim udział w referendum oraz prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego.

W wyborach, prezydenckich, parlamentarnych do Parlamentu Europejskiego oraz w referendum dokonuje się spisu wyborców m.in. w szpitalach, zakładach pomocy społecznej. Spis ten sporządza się na podstawie wykazów osób, które będą przebywać w tych jednostkach w dniu wyborów. W związku z powyższym istnieje możliwość utworzenia obwodów wyborczych w tych placówkach. Szczegółowe przepisy dotyczące kwestii udziału osób niepełnosprawnych w wyborach prezydenckich, parlamentarnych, samorządowych oraz referendum, regulują następujące akty prawne:

a) Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Ustawa z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544 z późn. zm.) – zapewnia

osobom niepełnosprawnym możliwość korzystania przy głosowaniu z pomocy innych osób niebędących członkami obwodowej komisji wyborczej i mężami zaufania kandydatów.

b) Wybory do Sejmu i Senatu RP.

Ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2007 r., Nr 190, poz. 1360 z późn. zm.), zapisy tej ustawy umożliwiają wyborcom niepełnosprawnym:

- łatwy dostęp do pomieszczeń przeznaczonych na siedziby okręgowych i obwodowych komisji wyborczych,
- dopisanie ich do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania spośród obwodów głosowania, w którym znajduje się lokal dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (na wniosek złożony do urzędu gminy najpóźniej 10 dni przed dniem

wyborów), dotyczy to tylko obszaru gminy właściwej ze względu na miejsce stałego zamieszkania wyborcy,

- dostęp do lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, które zobowiązany jest zapewnić wójt lub burmistrz (prezydent miasta).

c) Wybory do organów samorządu terytorialnego.

Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r., Nr 159, poz. 1547 z późn. zm.), w kwestii uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym stanowi, iż wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać przy głosowaniu inna osoba, z wyłączeniem członków komisji i mężów zaufania.

d) Wybory do Parlamentu Europejskiego.

Ustawa z dnia 23 stycznia 2004 r. Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. Nr 25, poz. 219 z późn. zm.),

e) Udział wyborców niepełnosprawnych w referendum.

Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. Nr 57, poz. 507 z późn. zm.), odwołuje się do przepisów ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Za stosowania znajdują te same rozwiązania, które ułatwiają wyborcom niepełnosprawnym udział w referendum jak przy wyborach parlamentarnych m.in.

- wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać inna osoba, z wyłączeniem członków komisji wyborczych i mężów zaufania,
- wyborca ma prawo do dopisania go do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania spośród obwodów głosowania, w którym znajduje się lokal dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (w każdej gminie powinien być, co najmniej jeden taki lokal).

2. W zakresie kultury i sztuki.

a) Pomoc stypendialna

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123 z późn. zm.) nie przewiduje szczególnych uprawnień wynikających z niepełnosprawności, ale osoby niepełnosprawne mogą ubiegać się o pomoc stypendialną na ogólnych zasadach. Pomoc stypendialna w zakresie działalności arty-

stycznej może być przyznawana przez ministra właściwego do kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz innych ministrów, w odniesieniu do podległych im ośrodków i instytucji kultury, osobom zajmującym się twórczością artystyczną, upowszechnianiem i ochroną dóbr kultury. Tryb przyznawania stypendium określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 czerwca 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przyznawania stypendiów osobom zajmującym się twórczością artystyczną, upowszechnianiem i ochroną dóbr kultury oraz wysokości stypendiów (Dz. U. Nr 52, poz. 626 z późn. zm.). Osoba lub zespół osób ubiegający się o przyznanie stypendium może je otrzymać wyłącznie na wykonanie w ustalonym terminie określonego przedsięwzięcia.

Stypendia przyznaje się w ustalonej kwocie wypłacanej jednorazowo lub jako świadczenie okresowe na czas określony.

Miesięczna wysokość stypendium nie może przekroczyć trzykrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za rok poprzedni ogłaszanego przez Prezesa Głównego

Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Stypendia mogą być także finansowane ze Środków jednostek samorządu terytorialnego w drodze uchwały organu samorządu terytorialnego.

b) Ułatwienia w dostępie do muzeów i bibliotek

Muzea – opłata ulgowa za wstęp

Rada Ministrów w rozporządzeniu z dnia 10 czerwca 2008 r. w sprawie określenia grup osób, którym przysługuje ulga w opłacie lub zwolnienie z opłaty za wstęp do muzeów państwowych oraz rodzajów dokumentów potwierdzających ich uprawnienia (Dz. U. Nr 160, poz. 994) określiła grupy osób, którym przysługuje ulga w opłacie lub zwolnienie z opłaty za wstęp do muzeów państwowych. Zgodnie z rozporządzeniem emerytom, rencistom oraz osobom niepełnosprawnym wraz z opiekunami przysługuje ulga za wstęp do muzeum. Potwierdzeniem uprawnienia do korzystania z ulgi w opłacie za wstęp do muzeów jest legitymacja dokumentująca niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności.

Biblioteki

Zgodnie z art. 14. ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.) usługi bibliotek, których organizatorami są podmioty takie jak: ministrowie i kierownicy urzędów centralnych oraz jednostki samorządu terytorialnego – są ogólnie dostępne i bezpłatne. W niektórych wypadkach może być jednak pobierana opłata (np. za usługi informacyjne, bibliograficzne, reprograficzne za wypoży-

czenie materiałów audiowizualnych) oraz może być stosowana opłata w formie kaucji za wypożyczone materiały biblioteczne.

Ustawa określa obsługę specjalnych grup użytkowników.

I tak:

- Obsługę biblioteczną osób niepełnosprawnych z dysfunkcją narządu wzroku zapewnia Centralna Biblioteka Niewidomych, która jednocześnie koordynuje działalność pokrewnych bibliotek i instytucji,
- W celu zapewnienia obsługi biblioteczej specjalnych grup użytkowników możliwe jest prowadzenie bibliotek w zakładach opieki zdrowotnej i w domach pomocy społecznej. Zasady organizacji obsługi biblioteczej w tych zakładach określone zostały:
- w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 lutego 2000 r. w sprawie zasad organizacji obsługi biblioteczej w domach pomocy społecznej oraz zasad współdziałania bibliotek publicznych w wykonywaniu tej obsługi (Dz. U. Nr 15, poz. 191),
- w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 września 2000 r. w sprawie zasad organizacji obsługi biblioteczej w zakładach opieki zdrowotnej oraz zasad współdziałania bibliotek publicznych w wykonywaniu tej obsługi (Dz. U. Nr 91, poz. 1014 z późn. zm.). Powyższe rozporządzenia zobowiązują dyrektorów domów pomocy społecznej i zakładów opieki zdrowotnej do zakładania placówek biblioteczych, a także umożliwiają zawieranie porozumień z organizatorami bibliotek publicznych dotyczących prowadzenia obsługi biblioteczej w formie filii, punktów biblioteczych.

3. Poczta, radio, telewizja i telekomunikacja

a) Poczta

PODSTAWA PRAWNA:

Ustawa z dnia 12 czerwca 2003 r. Prawo pocztowe (Dz. U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1159 z późn. zm.).

Operator świadczący powszechne usługi pocztowe zapewnia osobom niepełnosprawnym dostęp do świadczonych powszechnych usług pocztowych przez:

- 1) organizację pracy placówek operatora umożliwiającą osobom poruszającym się za pomocą wózka inwalidzkiego korzystanie z usług świadczonych przez te placówki;
- 2) tworzenie w placówkach operatora odpowiednio oznakowanych stanowisk obsługi osób niepełnosprawnych;

- 3) umieszczanie nadawczych skrzynek pocztowych w sposób i w miejscu umożliwiającym korzystanie z nich osobie niepełnosprawnej, poruszającej się za pomocą wózka inwalidzkiego, w szczególności nadawczych skrzynek pocztowych instalowanych w placówce operatora lub na nieruchomości użytkowanej przez tę placówkę;
- 4) doręczanie osobom:
 - a) z uszkodzeniem narządu ruchu powodującym konieczność korzystania z wózka inwalidzkiego,
 - b) niewidomym lub ociemniałym– na ich wniosek i bez pobierania dodatkowych opłat, przesyłek listowych, przesyłek rejestrowanych, w tym przesyłek z zadeklarowaną wartością oraz kwot pieniężnych określonych w przekazach pocztowych, z pominięciem oddawczej skrzynki pocztowej oraz bez konieczności odbierania przesyłki w placówce operatora;
- 5) przyjmowanie od osoby niepełnosprawnej w miejscu jej zamieszkania prawidłowo opłaconej przesyłki niebędącej przesyłką rejestrowaną.

Zwolnienie z opłat dla osób niewidomych przesyłka będąca przesyłką dla osób niewidomych nadana przez:

- 1) osobę legitymującą się orzeczeniem właściwego organu orzekającego o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z tytułu uszkodzenia narządu wzroku, zwaną dalej „osobą niewidomą lub ociemniałą”, i adresowana do biblioteki lub organizacji osób niewidomych lub ociemniałych bądź do organizacji, których celem statutowym jest działanie na rzecz osób niewidomych lub ociemniałych,
- 2) bibliotekę, organizację osób niewidomych lub ociemniałych bądź organizację, których celem statutowym jest działanie na rzecz osób niewidomych lub ociemniałych, i adresowana do osoby niewidomej lub ociemniałej,
- 3) osobę niewidomą lub ociemniałą bądź skierowaną do tej osoby zawierającą wyłącznie informacje utrwalone pismem wypukłym jest zwolniona od opłaty pocztowej za przyjęcie, przemieszczenie i doręczenie przesyłki niebędącej przesyłką najszybszej kategorii, tego rodzaju i tej samej masy, ustalonej w obowiązującym cenniku powszechnych usług pocztowych operatora publicznego. Zwolnienie to nie obejmuje opłaty za potwierdzenie odbioru przesyłki rejestrowanej.

b) Ulgi w telekomunikacji

PODSTAWA PRAWNA:

Ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo Telekomunikacyjne (Dz. U. Nr 171, poz. 1800 z późn. zm.)

Przedsiębiorca wyznaczony jest obowiązany zapewnić osobom niepełnosprawnym dostęp do świadczonej przez siebie usługi powszechnej przez oferowanie:

- 1) urządzeń końcowych przystosowanych do używania przez osoby niepełnosprawne, jeżeli używanie takiego urządzenia jest niezbędne do zapewnienia im dostępu do usługi powszechnej;
- 2) udogodnień ułatwiających osobom niepełnosprawnym korzystanie z usługi powszechnej.

Na skutek prywatyzacji i komercjalizacji rynku telekomunikacyjnego, nastąpiły zmiany w ulgach. Obecnie nie ma ustawowego obowiązku udzielania takich ulg, ale niektóre firmy telekomunikacyjne mają wewnętrzne przepisy, dzięki którym nadal można korzystać ze zniżek. Telekomunikacja Polska SA udziela osobom niewidomym rabatów w opłatach za usługi telekomunikacyjne: za przyłączenie urządzenia końcowego do sieci TP SA – rabat w wysokości 50% opłaty podstawowej, wynikającej z obowiązującego Cennika Krajowych Usług Telekomunikacyjnych, Rabaty te przyznaje się wyłącznie osobom niewidomym zaliczonym do znacznego stopnia niepełnosprawności. Rabaty udzielane są osobom niepełnosprawnym, które ukończyły 16 rok życia. Rabat może otrzymać albo osoba niepełnosprawna uprawniona do uzyskania rabatu albo jej prawny opiekun w razie stałe go lub czasowego zamieszkiwania opiekuna prawnego razem z osobą niepełnosprawną (stałe lub czasowe zamieszkiwanie to stałe lub czasowe zameldowanie niepełnosprawnego i opiekuna prawnego w tym samym lokalu mieszkalnym lub budynku). Rabaty dotyczą usługi telefonicznej dla jednej linii telefonicznej. Aby skorzystać z tej ulgi należy przedstawić orzeczenie powiatowego lub wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności stwierdzające zaliczenie do znacznego stopnia niepełnosprawności z powodu uszkodzenia wzroku (symbol przyczyny niepełnosprawności „04-O”).

U innych operatorów należy się dowiadywać, czy w ramach swojej strategii handlowej nie przewiduje on ulg, zniżek dla osób niepełnosprawnych.

- c) Zwolnienie z opłat za używanie odbiorników radiowych i telewizyjnych

PODSTAWA PRAWNA:

Ustawa z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (Dz. U. Nr 85, poz. 728 z późn. zm.), Ustawa z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2002. Nr 9, poz. 87 z późn. zm.)

Zwalnia się od opłat abonamentowych:

- 1) osoby, co, do których orzeczono o:
 - a) zaliczeniu do I grupy inwalidów lub
 - a) całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji, na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lub
 - a) znacznym stopniu niepełnosprawności, na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, lub
 - a) trwałej lub okresowej całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników;
- 2) którym przysługuje zasiłek pielęgnacyjny;
- 3) osoby, które ukończyły 75 lat;
- 4) osoby, które otrzymują świadczenie pielęgnacyjne z właściwego organu realizującego zadania w zakresie świadczeń rodzinnych, jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej lub rentę socjalną z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub innego organu emerytalno-rentowego;
- 5) osoby niesłyszące, u których stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu (mierzone na częstotliwości 2.000 Hz o natężeniu od 80 dB);
- 6) osoby niewidome, których ostrość wzroku nie przekracza 15%.

Powyższe zwolnienia nie przysługują osobom, które pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym, z co najmniej dwiema osobami, które ukończyły 26 rok życia, niespełniającymi warunków do uzyskania tych zwolnień. Zwolnienia przysługują od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym złożono w placówce operatora publicznego, oświadczenie o spełnianiu warunków do korzystania z tych zwolnień i przedstawiono dokumenty potwierdzające uprawnienie do tych zwolnień. Osoby korzystające ze zwolnień od opłat abonamentowych obowiązane są zgłosić placówce operatora publicznego zmiany stanu prawnego lub faktycznego, które mają wpływ na uzyskane zwolnienia, w terminie 14 dni od dnia, w którym

taka zmiana nastąpiła. Z opłat abonamentowych zwolnieni są także inwalidzi wojenni.

- d) Ulgi na telefony komórkowe Oferowane przez operatorów sieci komórkowych ulgi, dotyczą zazwyczaj osób niewidomych i niedosłyszących, u części operatorów również osób z niepełnosprawnością narządu ruchu. Ponieważ zakres tych ulg różni się u każdego operatora oraz czasami ulega zmianom, szczegółowych informacji należy szukać w punktach obsługi klienta wybranych operatorów.

4. Uprawnienia osoby niepełnosprawnej korzystającej z psa asystującego

PODSTAWA PRAWNA:

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 z późn.zm.)

- Osoba niepełnosprawna wraz z psem asystującym ma prawo wstępu do obiektów użyteczności publicznej, w szczególności: budynków i ich otoczenia przeznaczonych na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, opieki zdrowotnej, opieki społecznej i socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym, świadczenia usług pocztowych lub telekomunikacyjnych oraz innych ogólnodostępnych budynków przeznaczonych do wykonywania podobnych funkcji, w tym także budynków biurowych i socjalnych.
- Uprawnienie to przysługuje również w środkach transportu kolejowego, drogowego, lotniczego i wodnego oraz w innych środkach komunikacji publicznej.
- Uprawnienie powyższe nie zwalnia osoby niepełnosprawnej z odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez psa asystującego.
- Warunkiem skorzystania ze specjalnych uprawnień jest wyposażenie psa asystującego w uprząż oraz posiadanie przez osobę niepełnosprawną certyfikatu potwierdzającego status psa asystującego i zaświadczenia o wykonaniu wymaganych szczepień weterynaryjnych.
- Z uprawnienia tego może korzystać trener psa szkolonego na psa asystującego na podstawie zaświadczenia wydanego przez podmiot prowadzący szkolenie psów asystujących.

- Osoba niepełnosprawna nie jest zobowiązana do zakładania psu asystującemu kagańca oraz prowadzenia go na smyczy.
- Status psa asystującego potwierdza certyfikat wydawany po odbyciu odpowiedniego szkolenia. Certyfikat wydaje uprawniony do tego podmiot prowadzący szkolenie psów asystujących, wpisany do rejestru podmiotów uprawnionych do wydawania certyfikatów. Rejestr prowadzi Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.
- Koszty wydania certyfikatu finansowane są ze Środków Funduszu na wniosek podmiotu uprawnionego do wydawania certyfikatów. Wpis do rejestru dokonywany jest na wniosek podmiotu prowadzącego szkolenie psów asystujących.

ULGI PODATKOWE

Ulgi w podatku dochodowym przysługują:

1. podatnikowi będącemu osobą niepełnosprawną lub
2. podatnikowi, na którego utrzymaniu pozostają takie osoby niepełnosprawne jak: współmałżonek, dzieci własne i przysposobione, dzieci obce przyjęte na wychowanie, pasierbowie, rodzice, rodzice współmałżonka, rodzeństwo, ojczym, macocha, zięciowie i synowie. Dochód tych osób w roku podatkowym nie może przekroczyć określonej w ustawie kwoty.

Rachunki muszą być wystawione na osobę, która będzie odliczała określone wydatki.

Podstawowym warunkiem odliczenia wydatków jest posiadanie przez osobę niepełnosprawną, której dotyczy wydatek:

1. orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, lub
 2. decyzji przyznającej rentę z tytułu całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy, rentę szkoleniową albo rentę socjalną. Jednocześnie w przepisach regulujących poszczególne ulgi, mowa jest o osobach zaliczonych do I i II grupy inwalidztwa, przez co należy rozumieć osoby, w stosunku, do których orzeczono odpowiednio:
 - całkowitą niezdolność do pracy oraz niezdolność do samodzielnej egzystencji albo znaczny stopień niepełnosprawności,
 - całkowitą niezdolność do pracy albo umiarkowany stopień niepełnosprawności.
- I lub II grupę inwalidzką orzeczoną przez właściwy organ rentowy na podstawie odrębnych przepisów obowiązujących do dnia 31 sierpnia 1997 r.

Wydatki, które można odliczyć (do wysokości ustalonego w ustawie limitu, bez potrzeby dokumentowania poniesionych wydatków):

- 1) używanie samochodu osobowego, stanowiącego własność (współwłasność) osoby niepełnosprawnej zaliczonej do I lub II grupy inwalidztwa lub podatnika mającego na utrzymaniu osobę niepełnosprawną zaliczoną do I lub II grupy inwalidztwa albo dzieci niepełnosprawne, które nie ukończyły 16 roku życia, dla potrzeb związanych z koniecznym przewozem na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne. Niektóre urzędy skarbowe żądają przedstawienia dokumentów poświadczających korzystanie z takich zabiegów,
- 2) opłacenie przewodników osób niewidomych I lub II grupy inwalidztwa oraz osób z niepełnosprawnością narządu ruchu zaliczonych do I grupy inwalidztwa,
- 3) utrzymanie przez osoby niewidome I lub II grupy inwalidztwa psa przewodnika.

Na poniższe wydatki trzeba posiadać potwierdzenie (faktura VAT):

- 1) adaptację i wyposażenie mieszkań oraz budynków mieszkalnych stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- 2) przystosowanie pojazdów mechanicznych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- 3) zakup i naprawę indywidualnego sprzętu, urządzeń i narzędzi technicznych niezbędnych w rehabilitacji oraz ułatwiających wykonywanie czynności życiowych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, z wyjątkiem sprzętu gospodarstwa domowego,
- 4) zakup wydawnictw i materiałów (pomocy) szkoleniowych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- 5) odpłatność za pobyt na turnusie rehabilitacyjnym,
- 6) odpłatność za pobyt na leczeniu w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego, za pobyt w zakładzie rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych oraz odpłatność za zabiegi rehabilitacyjne,
- 7) opiekę pielęgniarzką w domu nad osobą niepełnosprawną w okresie przewlekłej choroby uniemożliwiającej poruszanie się oraz usługi opiekuńcze świadczone dla osób niepełnosprawnych zaliczonych do I grupy inwalidztwa,
- 8) opłacenie tłumacza języka migowego,
- 9) kolonie i obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz dzieci osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły 25 roku życia,

- 10) leki - w wysokości stanowiącej różnicę pomiędzy faktycznie poniesionymi wydatkami w danym miesiącu, a ustaloną, co roku kwotą, jeśli lekarz specjalista stwierdzi, że osoba niepełnosprawna powinna stosować określone leki (stałe lub czasowo),
- 11) odpłatny, konieczny przewóz na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne:
 - a) osoby niepełnosprawnej - karetką transportu sanitarnego,
 - b) osoby niepełnosprawnej u stopniu znacznym lub umiarkowanym, lub zaliczonej do I lub II grupy inwalidztwa, oraz dzieci niepełnosprawnych do lat 16 - również innymi środkami transportu niż karetka transportu sanitarnego.
- 12) odpłatne przejazdy środkami transportu publicznego związane z pobytem:
 - a) na turnusie rehabilitacyjnym,
 - b) w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego, w zakładzie rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych,
 - c) na koloniach i obozach dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz dzieci osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły 25 roku życia.

Wydatki na cele rehabilitacyjne podlegają odliczeniu od dochodu, a nie od kwoty podatku.

Nie można odliczyć jednak wydatków, które zostały sfinansowane przez zakładowy lub państwowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych, NFZ lub też zostały zwrócone podatnikowi w jakiegokolwiek formie. Można jedynie odliczyć różnicę, która nie została zwrócona.

Do ulgowych przejazdów mają prawo:

1. Osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności (niezdolne do samodzielnej egzystencji, inwalidzi I grupy) mają prawo do:
 - 49% ulgi w pociągach osobowych i autobusach PKS w komunikacji zwykłej, na podstawie biletów jednorazowych,
 - 37% ulgi w pozostałych pociągach PKP i autobusach PKS, również na podstawie biletów jednorazowych.

Do ulgi uprawnia jeden z dokumentów:

- wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej ds. inwalidztwa i zatrudnienia stwierdzający zaliczenie do I grupy inwalidzkiej (razem z dowodem osobistym lub innym dokumentem stwierdzającym tożsa-

mość osoby uprawnionej),

- legitymacja emeryta - rencisty wojskowego lub policyjnego z wpisem właściwego organu emerytalnego o zaliczeniu do I grupy inwalidów,
- wypis z treści orzeczenia lekarza rzeczoznawcy KRUS lub komisji lekarskiej KRUS, stwierdzający niezdolność do samodzielnej egzysten-

Do ulgowych przejazdów mają prawo:

1. Osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności (niezdolne do samodzielnej egzystencji, inwalidzi I grupy) mają prawo do:
 - 49% ulgi w pociągach osobowych i autobusach PKS w komunikacji zwykłej, na podstawie biletów jednorazowych,
 - 37% ulgi w pozostałych pociągach PKP i autobusach PKS, również na podstawie biletów jednorazowych.

Do ulgi uprawnia jeden z dokumentów:

- wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej ds. inwalidztwa i zatrudnienia stwierdzający zaliczenie do I grupy inwalidzkiej (razem z dowodem osobistym lub innym dokumentem stwierdzającym tożsamość osoby uprawnionej),
- legitymacja emeryta - rencisty wojskowego lub policyjnego z wpisem właściwego organu emerytalnego o zaliczeniu do I grupy inwalidów,
- wypis z treści orzeczenia lekarza rzeczoznawcy KRUS lub komisji lekarskiej KRUS, stwierdzający niezdolność do samodzielnej egzystencji (razem z dowodem osobistym lub innym dokumentem stwierdzającym tożsamość osoby uprawnionej),
- wypis z treści orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, stwierdzający całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji (razem z dowodem osobistym lub innym dokumentem stwierdzającym tożsamość osoby uprawnionej),
- legitymacja dokumentująca znaczny stopień niepełnosprawności, wystawiona przez uprawniony organ,
- zaświadczenie wystawione przez ZUS lub KRUS, stwierdzające zaliczenie wyrokiem sądu do I grupy inwalidzkiej lub o uznaniu za osobę niezdolną do samodzielnej egzystencji (razem z dowodem osobistym lub innym dokumentem stwierdzającym tożsamość osoby uprawnionej),
- wypis z treści orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej albo komisji MSWiA o zaliczeniu do inwalidów I grupy (razem z dowodem osobistym lub innym dokumentem stwierdzającym tożsamość osoby uprawnionej).

2. Osoby niewidome, niebędące osobami o znacznym stopniu niepełnosprawności (niezdolnymi do samodzielnej egzystencji, inwalidami I grupy), mają prawo do:

- 37% ulgi w 2 klasie pociągów PKP oraz w autobusach PKS. Na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych. Do ulgi uprawnia jeden z dokumentów (wymienionych powyżej) stwierdzających inwalidztwo, niezdolność do pracy albo niepełnosprawność z powodu stanu narządu wzroku.

3. Opiekun towarzyszący w podróży osobie o znacznym stopniu niepełnosprawności (niezdolnej do samodzielnej egzystencji, inwalidzie I grupy) oraz przewodnik towarzyszący w podróży osobie ociemniałej lub niewidomej mają prawo do:

- 95% ulgi w pociągach PKP i autobusach PKS.

Opiekunem osoby niepełnosprawnej musi być osoba pełnoletnia. Przewodnikiem osoby niewidomej może być osoba, która ukończyła 13 lat, albo pies - przewodnik (wtedy również za psa uiszczamy ulgową opłatę).

4. Dzieci i młodzież niepełnosprawna oraz ich rodzice lub opiekunowie (chodzi o jedno z rodziców oraz o jednego opiekuna) mają prawo do:

- 78% ulgi w pociągach PKP i autobusach PKS na trasie z miejsca zamieszkania lub miejsca pobytu do: przedszkola, szkoły, szkoły wyższej, placówki opiekuńczo-wychowawczej, placówki oświatowo-wychowawczej, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, specjalnego ośrodka wychowawczego, ośrodka umożliwiającego dzieciom i młodzieży spełnianie obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, ośrodka rehabilitacyjno-wychowawczego, domu pomocy społecznej, ośrodka wsparcia, zakładu opieki zdrowotnej, poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, a także na turnus rehabilitacyjny - i z powrotem (dzieci na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych, rodzice lub opiekunowie - biletów jednorazowych).

Korzystający z ulgowych przejazdów są zobowiązani posiadać odpowiedni dokument potwierdzający niepełnosprawność:

Dla dzieci i młodzieży uczęszczającej do przedszkola, szkoły albo szkoły wyższej (innej placówki o charakterze oświatowym):

- legitymacja przedszkolna dla dzieci niepełnosprawnych,

- legitymacja szkolna dla uczniów niepełnosprawnych,
- legitymacja szkolna albo studencka
- wypis z treści orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, stwierdzającego niezdolność do samodzielnej egzystencji, całkowitą albo częściową niezdolność do pracy,
- wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej ds. inwalidztwa i zatrudnienia, stwierdzającego zaliczenie do jednej z grup inwalidzkich,
- legitymacja dokumentująca niepełnosprawność, wystawiona przez uprawniony organ.

Dla dzieci i młodzieży nieuczęszczającej do szkoły lub innych wymienionych placówek:

- wypis z treści orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, stwierdzającego niezdolność do samodzielnej egzystencji, całkowitą albo częściową niezdolność do pracy,
- wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej ds. inwalidztwa i zatrudnienia, stwierdzającego zaliczenie do jednej z grup inwalidzkich,
- legitymacja dokumentująca niepełnosprawność, wystawiona przez uprawniony organ.

Wszystkie ulgi obowiązują tylko w 2 klasie pociągów, tylko w określonych kategoriach pociągów oraz na podstawie określonych rodzajów biletów. Ulgi nie dotyczą przejazdów pociągami EuroCity i InterCity w komunikacji międzynarodowej oraz przejazdów w komunikacji autobusowej ekspresowej.

Osoby uprawnione do ulgowych przejazdów w klasie 2 - na podstawie biletów jednorazowych korzystające z przejazdu w klasie 1 zobowiązane są uiścić dopłatę w wysokości różnicy między ceną biletu w klasie 1 a ceną biletu w klasie 2.

WAŻNE!

Przed planowaną podróżą, radzimy dowiedzieć się
W informacji pkp lub pks o aktualnie przysługujących ulgach

WYKAZ UPRAWNIONYCH DO ULG W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA ŁOMŻY

Do korzystania z bezpłatnych przejazdów w granicach administracyjnych miasta łomży są uprawnieni:

- dzieci do lat 4 – na podstawie oświadczenia rodziców (opiekunów)
- inwalidzi wojenni i wojskowi, których inwalidztwo powstało w związku ze służbą wojskową oraz pełnoletni przewodnicy inwalidów wojennych i wojskowych zaliczonych do I grupy inwalidztwa – na podstawie legitymacji inwalidy wojennego (wojskowego) wydanej przez ZUS,
- osoby uznane, jako całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji lub uznane za niepełnosprawne w stopniu znacznym (I grupa inwalidzka) wraz z towarzyszącym im w czasie podróży jednym opiekunem (osoba pełnoletnia) – na podstawie legitymacji osoby niepełnosprawnej (stopień znaczny) lub orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydanej przez lekarza orzecznika, na podstawie prawa polskiego,
- osoby niewidome i ociemniałe wraz z towarzyszącym im jednym opiekunem (osoba pełnoletnia lub pies przewodnik) – na podstawie ważnej legitymacji Polskiego Związku Niewidomych lub ważnej legitymacji Związku Ociemniałych Żołnierzy Rzeczypospolitej Polskiej,
- inwalidzi słuchu – na podstawie ważnej legitymacji Polskiego Związku Głuchych z wpisem o utracie słuchu,
- zasłużeni Honorowi Dawcy Krwi – na podstawie legitymacji Honorowego Dawcy Krwi o przyznaniu Odznaki „Zasłużony Honorowy Dawca Krwi” I Stopnia wraz z dowodem osobistym,
- osoby, które ukończyły 70 rok życia – na podstawie dowodu osobistego,
- dzieci i młodzież niepełnosprawna ucząca się w szkołach i placówkach określonych w ustawie o systemie oświaty oraz opiekun przy przejazdach z miejsca zamieszkania do przedszkola, szkoły, zakładu opieki zdrowotnej lub ośrodka rehabilitacji i z powrotem - na podstawie dokumentu poświadczającego znaczny stopień niepełnosprawności dla dziecka oraz zaświadczenie wydane przez placówkę oświaty lub służby zdrowia dla opiekuna,
- bezrobotne osoby niepełnosprawne zaliczane do stopnia umiarkowanego według symbolu: 01-U, 02-P, 05-R, 10-N, w przejazdach na cykliczne zabiegi lecznicze, rehabilitacyjne i zajęcia terapeutyczne z miejsca zamieszkania do zakładu opieki zdrowotnej, ośrodka rehabilitacji, ośrodka terapeutycznego i z powrotem – na podstawie okresowego biletu wolnej jazdy wydanego przez Dyrektora MPK ZB, na podstawie następujących dokumentów: ważnej legitymacji osoby niepełnosprawnej wraz z zaświadczeniem zakładu opieki zdrowotnej świadczącego powyższe usługi o korzystaniu z okresowych

cyklicznych zabiegów rehabilitacyjnych, leczniczych, terapeutycznych, zaświadczenia z Powiatowego Urzędu Pracy potwierdzającym fakt pozostawania bez zatrudnienia lub zaświadczenia z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, lub legitymacji ZUS o przyznaniu renty socjalnej.

Do korzystania z przejazdów z ulgą 50 % w granicach administracyjnych miasta łomży są uprawnieni:

- kombatancki i osoby będące ofiarami represji wojennych i okresu powojennego – na podstawie legitymacji kombatanckiej,
- emeryci, którzy ukończyli: kobieta- 60 lat, mężczyzna- 65 lat, na podstawie ważnej legitymacji emeryta wraz z dowodem osobistym,
- uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i dziennych ponadgimnazjalnych do ukończenia 22 roku życia – na podstawie ważnej legitymacji szkolnej,
- studenci szkół wyższych (z wyjątkiem słuchaczy studiów podyplomowych i doktoranckich) do 26 roku życia – na podstawie ważnej legitymacji studenckiej,
- dzieci od lat 4 do 7 – na podstawie oświadczenia rodziców (opiekunów).

Uprawnienia do ulgowych przejazdów przysługuje również innym osobom niewymienionym wyżej, jeżeli wynika to z przepisów szczególnych.

UŁATWIENIA W RUCHU DROGOWYM

Znaki drogowe

Osoby niepełnosprawne kierujące pojazdami i kierujący przewożący osoby niepełnosprawne mające trudności w poruszaniu się mogą, pod warunkiem zachowania szczególnej ostrożności, nie stosować się do znaków wyrażonych znakami:

Objaśnienia znaków:

- B-1 – „zakaz ruchu w obu kierunkach”
- B-3 – „zakaz wjazdu pojazdów silnikowych z wyjątkiem motocykli jednośladowych”
- B-3a – „zakaz wjazdu autobusów”
- B-4 – „zakaz wjazdu motocykli”
- B-10 – „zakaz wjazdu motorowerów”
- B-35 – „zakaz postoju”
- B-37 – „zakaz postoju w dni nieparzyste”
- B-38 – „zakaz postoju w dni parzyste”
- B-39 – „strefa ograniczonego postoju”

Prawo do karty parkingowej

Zgodnie z nowelizacją ustawy Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2009 r. Nr 97, poz. 802), od 22 września 2009r. kartę parkingową można otrzymać wyłącznie na podstawie orzeczeń wydawanych tylko przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, to jest:

- orzeczenia o niepełnosprawności (prawo do karty parkingowej uzyskały dzieci),
- orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
- orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień, wraz ze wskazaniem spełnienia w pkt.9 orzeczenia przesłanek określonych w art. 8 ust. 1 ustawy Prawo o ruchu drogowym - musi pojawić się zapis, że dana osoba te przesłanki „spełnia”.

Orzeczenie znacznego lub umiarkowanego albo lekkiego (w/g. symbolu 05-R lub 10-N) stopnia niepełnosprawności nie oznacza automatycznego spełniania przez osobę niepełnosprawną przedmiotowego wskazania, bowiem nie każda osoba legitymująca się takim orzeczeniem posiada obniżoną sprawność ruchową – przy ocenie spełniania kryteriów do uzyskania karty parkingowej bierze się pod uwagę, czy niepełnosprawność powoduje ograniczenia w samodzielnym poruszaniu się i przemieszczaniu.

Nie ma, więc problemów z uzyskaniem karty parkingowej, o ile w orzeczeniu o (stopniu) niepełnosprawności widnieje zapis o spełnianiu przesłanek do jej uzyskania.

Jeśli takiego zapisu w orzeczeniu wydanym wcześniej brak, trzeba odbyć żmudną procedurę, by uzyskać przywilej, jakim jest karta parkingowa - tj. ponownie złożyć wniosek do PZON o wydanie orzeczenia o (stopniu) niepełnosprawności ze wskazaniem celu: uzyskanie prawa do karty parkingowej.

Od 22 września 2009 r. karty parkingowe nie są wydawane osobom posiadającym orzeczenia wydane przez komisje ZUS, KRUS oraz komisje resortowe podległe MON i MSWiA.

VIII. PRAWO DO EDUKACJI

Ustawa o systemie oświaty z 7.09.1991r. (DZ.U. Nr 67, poz. 329 z 1996r. z póź. zm.

Zgodnie z art. 1 ustawy polski system oświaty ma zapewnić, m.in.

- możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami indywidualnymi.
- realizację prawa każdego obywatela do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju.
- dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwości korzystania z opieki psychologicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej.
- opiekę nad uczniami ze znacznymi lub sprzężonymi dysfunkcjami, poprzez umożliwienie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych.

W zależności od specjalnych potrzeb edukacyjnych, rodzaju i stopnia niepełnosprawności dzieci i młodzieży organizowane są:

- przedszkola, w tym z oddziałami integracyjnymi oraz przedszkola specjalne.
- szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne (z wyjątkiem szkół wyższych), w tym z oddziałami integracyjnymi oraz szkoły specjalne,
- placówki oświatowo
 - wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno
 - wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i

młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, pracy, metod i wychowania, a także ośrodki w których prowadzone są zajęcia rewalidacyjno - wychowawcze

- poradnie psychologiczno - pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne udzielające dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno- pedagogicznej.

Orzekanie o potrzebie kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12.02.2001 roku o potrzebie kształcenia specjalnego dzieci młodzieży z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, wymagającymi stosowania specjalistycznej organizacji nauki i metod pracy, w tym o potrzebie zajęć rewalidacyjno - wychowawczych dla dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim oraz o potrzebie nauczania indywidualnego dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub utrudnia uczęszczanie do szkoły orzekają zespoły orzekające działające w publicznych poradniach pedagogiczno - psychologicznych lub innych publicznych poradniach specjalistycznych.

Zespoły te orzekają na wniosek rodziców (opiekunów prawnych) dziecka.

Formularz wniosku o wydanie orzeczenia można pobrać w Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej.

Do wniosku załącza się posiadaną dokumentację uzasadniającą wniosek, a w szczególności wyniki obserwacji i badań psychologicznych, pedagogicznych i lekarskich. Dodatkowo załącza się zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia dziecka.

W przypadku uwzględnienia wniosku zespół orzekający wydaje odpowiednio orzeczenie:

- o potrzebie kształcenia specjalnego - w którym określa się zalecaną formę kształcenia specjalnego:

w szkole ogólnodostępnej, szkole integracyjnej lub oddziale integracyjnym, szkole specjalnej lub oddziale specjalnym, w specjalnym ośrodku szkolno - wychowawczym lub ośrodku rehabilitacyjno - wychowawczym.

Orzeczenie to wydaje się na okres jednego roku szkolnego, etapu edukacyjnego, okresu kształcenia w danej szkole lub na czas nieokreślony.

- o potrzebie zajęć rewalidacyjno - wychowawczych (w przypadku dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim) - wydaje się na 5 lat.
- o potrzebie kształcenia indywidualnego - wydaje się na okres wskaza-

ny w zaświadczeniu lekarskim o stanie zdrowia ucznia.

W przypadku nieuwzględnienia wniosku zespół wydaje orzeczenie odmowne, stwierdzające, że nie zachodzi potrzeba kształcenia specjalnego, zajęć rewalidacyjno - wychowawczych bądź kształcenia indywidualnego. Od orzeczenia wnioskodawca może wnieść w terminie 14 dni od daty jego otrzymania odwołanie do kuratora oświaty, za pośrednictwem zespołu, który wydał orzeczenie.

Adresy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych (PPP) na terenie działalności PZON w Łomży:

PPP Nr 1 w Łomży (dla mieszkańców powiatu łomżyńskiego)

ul. Szosa Zambrowska 1/27, tel. 86 2164401

PPP Nr 2 w Łomży (dla mieszkańców Miasta Łomża)

ul. Kopernika 16, tel. 086-2150318

PPP w Zambrowie (dla mieszkańców powiatu zambrowskiego)

ul. Obwodowa 2, tel. 086 2712178

Zespoły orzekające PPP wydają orzeczenia dla uczniów szkół położonych na terenie działania poradni. Natomiast w przypadku dzieci nieuczęszczających do szkoły orzeczenie wydają zespoły w poradniach właściwych ze względu na miejsce ich zamieszkania.

W przypadku dzieci niesłyszących i słabo słyszących oraz dzieci z autyzmem orzeczenia wydają zespoły działające w poradniach wskazanych przez kuratora oświaty.

Za szkolnictwo specjalne odpowiedzialne jest Starostwo Powiatowe. Starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, za zgodą rodziców, zapewnia odpowiednią formę kształcenia, a dyrektor szkoły do której uczęszcza uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę, organizuje indywidualne nauczanie.

Wychowanie przedszkolne

Dzieci niepełnosprawne, zgodnie z ust. 1 art.1 ustawy o systemie oświaty objęte są wychowaniem przedszkolnym w wieku od 3 do 6 lat na równi z pełnosprawnymi rówieśnikami. W wieku 6 lat mają prawo do rocznego przygotowania przedszkolnego, tzw. zerówka. W przypadku dzieci zakwalifikowanych do kształcenia specjalnego przez PPP wychowa-

niem przedszkolnym może być objęte dziecko w wieku powyżej 6 lat, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego, w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 10 lat.

Rodzaje placówek:

- przedszkola integracyjne lub specjalne,
- ośrodki rehabilitacyjno - wychowawcze,
- szkoły lub zakłady opieki zdrowotnej organizujące zajęcia rewalidacyjno - wychowawcze.

Obowiązek szkolny dziecka niepełnosprawnego:

Obowiązek rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego, w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat i trwa do ukończenia gimnazjum, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego, w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 18 lat.

Jednakże uczniowie niepełnosprawni (zgodnie z zarządzeniem MEN, DZ.Urząd. z 1993 roku, NR 9 poz. 36) mają możliwość kontynuowania nauki w szkole podstawowej specjalnej do ukończenia 21 lat, a w szkole ponadpodstawowej specjalnej do jej ukończenia, ale nie dłużej niż do 24 lat.

Za spełnienie obowiązku szkolnego uznaje się również udział dzieci od 3 roku życia i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych (Rozporządzenie MEN z dnia 30 stycznia 1997 roku w sprawie zasad organizowania zajęć rewalidacyjno- wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim)

Rodzice mają obowiązek zgłosić dziecko do szkoły i zapewnić mu regularne uczęszczanie na zajęcia. Jeżeli rodzice nie spełnią obowiązku szkolnego dziecka grozi im kara pieniężna.

Obowiązek dowozu dzieci do szkół:

W świetle ust. 3a art. 17 ustawy o systemie oświaty gmina jest zobowiązana do zapewnienia bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dzieci niepełnosprawnych do najbliższej szkoły podstawowej, gimnazjum a także specjalnych. W przypadku tych dzieci obowiązek ten dotyczy również dowozu do specjalnych ośrodków szkolno - wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także innych placówek, w których dziecko realizuje obowiązek szkolny.

Pomimo, iż art. 5a ustawy o systemie oświaty stanowi, iż szkoły specjalne prowadzi powiat, to jednak obowiązek dowozu dzieci niepełno-

sprawnych (dot. każdej niepełnosprawności, także i czasowej) do najbliższej szkoły specjalnej, integracyjnej lub szkoły podstawowej, w której utworzona jest klasa specjalna - spoczywa na gminie.

Ustawa nie reguluje kwestii, w jaki sposób gmina ma realizować nałożony na nią obowiązek dowozu dzieci. Stwierdzić zatem należy, że organizacja transportu może odbywać się w różnych formach np.- zawarcie umowy z rodzicami regulującej wzajemne zobowiązania, zwrot kosztów na podstawie rachunków przedstawionych przez rodziców bądź przewoźnika, który dowozi dziecko, bądź też gmina sama zajmie się organizacją transportu.

Jeżeli więc zostaną spełnione następujące przesłanki – na terenie gminy:

- znajduje się szkoła specjalna, integracyjna, klasy integracyjne bądź specjalne w szkołach publicznych, i inne przewidziane przepisami prawa
- są dzieci niepełnosprawne, które na podstawie orzeczenia Poradni Pedagogiczno - Psychologicznej zostały skierowane do kształcenia specjalnego lub integracyjnego
- rodzice tych dzieci również chcą, aby ich dziecko było kształcone w ten sposób, i w tenże sposób spełniło swój obowiązek szkolny gmina musi zapewnić bezpłatny transport i opiekę tych dzieci do szkoły.

Gmina nie może sama zdecydować lub też żądać od rodziców zmiany sposobu kształcenia dziecka, np. na kształcenie indywidualne!!!

Co dalej po szkole?

W zależności od stopnia niepełnosprawności i rodzaju schorzeń różne są możliwości kontynuowania nauki i dalszego rozwoju czy też podjęcia pracy.

Z myślą o tych, którzy nie mogą pracować, (w stosunku do których orzeczono niezdolność do pracy, a które zostały zakwalifikowane do rehabilitacji w formie terapii zajęciowej przez Powiatowy Zespół ds. orzekania o niepełnosprawności) tworzone są Warsztaty Terapii Zajęciowej, w skrócie WTZ.

Zgłoszenia kandydatów na uczestników warsztatu dokonywane są bezpośrednio przez osoby zainteresowane, ich rodziców lub opiekunów prawnych, bądź przez urzędy pracy lub organizacje zajmujące się osobami niepełnosprawnymi. Zgłoszenia dokonuje się w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, właściwym dla miejsca zamieszkania uczestnika.

Warsztaty te służą ogólnemu usprawnianiu, rozwijaniu umiejętności w wykonywaniu czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej,

a także przygotowują do życia w środowisku społecznym, czyli rozwijają umiejętność planowania i komunikowania się, dokonywania wyborów, decydowania o swoich sprawach, a także poprawę kondycji psychicznej. Ponadto warsztaty mają za zadanie rozwijanie psychofizycznych sprawności niezbędnych w pracy oraz rozwijanie podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy w zakładzie aktywizacji zawodowej lub innej pracy zarobkowej albo szkolenia zawodowego.

Osoby mogące pracować, a pozostające bez pracy mogą zarejestrować się w Powiatowym Urzędzie Pracy, który zarejestruje osobę niepełnosprawną i pomoże jej w znalezieniu pracy. Zarejestrowana w urzędzie pracy osoba niepełnosprawna ma prawo skorzystać ze szkolenia w celu nauki zawodu, przekwalifikowania się lub podniesienia kwalifikacji. Szkolenia te mają na celu zwiększenie szans na uzyskanie zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne oraz zwiększenie ich aktywności zawodowej.

IX. ZASIŁKI

Zasiłek pielęgnacyjny

Nie jest zależny od dochodów. Przysługuje osobie powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, o ile niepełnosprawność ta powstała w wieku uprawniającym do zasiłku rodzinnego na dziecko.

O ustalenie uprawnień do zasiłku pielęgnacyjnego może wystąpić osoba niepełnosprawna albo w przypadku jej niepełnosprawności lub ubezwłasnowolnienia – opiekun ustawowy lub prawny. Jeśli niepełnosprawność nie pozwala osobie pełnoletniej na osobiste załatwienie formalności, wniosek może złożyć w jej imieniu inna pełnoletnia osoba mająca pisemne upoważnienie.

Do wniosku należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu tożsamości osoby ubiegającej się o zasiłek oraz osoby uprawnionej do tego zasiłku,
- w przypadku opiekuna prawnego albo faktycznego – kopię orzeczenia sądu lub zaświadczenie o postępowaniu adopcyjnym,
- kopię orzeczenia o niepełnosprawności lub kopię orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

UWAGA!

Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie przebywającej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, jeżeli pobyt osoby i udzielane przez tę instytucję świadczenia częściowo lub w całości finansowane są z budżetu państwa albo z Narodowego Funduszu Zdrowia.

Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego.

Zasiłek wypłaca się począwszy od miesiąca, w którym powstało prawo do zasiłku. Aktualnie wynosi on 153,00zł miesięcznie.

Zasiłek stały

Zasiłek stały przysługuje:

- 1) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej,

- 2) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie, są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały ustala się w wysokości:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej – różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 444 zł miesięcznie,
- w przypadku osoby w rodzinie - różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie.

W przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej zasiłek stały nie przysługuje.

UWAGA!

Osobę przebywającą w domu pomocy społecznej lub ubiegającą się o przyjęcie do niego uznaje się za osobę samotnie gospodarującą, jeżeli przed przyjęciem do domu pomocy społecznej lub rozpoczęciem oczekiwania na miejsce w takim domu była uprawniona do zasiłku stałego.

Zasiłek okresowy

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej,
- rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek okresowy ustala się:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej - do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby,
- w przypadku rodziny – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Okres, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy.

Zasiłek celowy

W celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej może być przyznany zasiłek celowy.

Zasiłek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Osobom bezdomnym i innym osobom niemającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia może być przyznany zasiłek celowy na pokrycie części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne.

Zasiłek celowy może być przyznany w formie biletu kredytowanego. W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany:

- specjalny zasiłek celowy w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, który nie podlega zwrotowi,
- zasiłek okresowy, zasiłek celowy lub pomoc rzeczowa, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku lub wydatków na pomoc rzeczową.

PODSTAWA PRAWNA

Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U.04.64.593 z późn. zm.)

Renta socjalna

Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18 roku życia,
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia,
- 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Osobie, która spełnia warunki określone w pkt. 1, przysługuje:

- renta socjalna stała – jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwałą,
- renta socjalna okresowa – jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa.

Renta socjalna okresowa przysługuje przez okres wskazany w decyzji jednostki organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zwanego dalej Zakładem.

Renta socjalna wynosi 84 % kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy określonej w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Postępowanie w sprawie przyznania renty socjalnej wszczyna się na podstawie wniosku osoby ubiegającej się o rentę socjalną lub jej przedstawiciela ustawowego.

Postępowanie w sprawie przyznania renty socjalnej wszczyna się również na wniosek innej osoby albo kierownika ośrodka pomocy społecznej, działających na rzecz osoby niepełnosprawnej

Decyzję w sprawie przyznania renty socjalnej wydaje i świadczenie to wypłaca jednostka organizacyjna Zakładu właściwa ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu osoby ubiegającej się o rentę socjalną.

W przypadku, gdy rentę rodzinną wypłaca jednostka organizacyjna Zakładu wskazana przez

Prezesa Zakładu, rentę socjalną przyznaje i wypłaca ta jednostka.

W przypadku, gdy uprawnienia do renty rodzinnej zostały ustalone przez organ emerytalno rentowy, organ ten ustala, w drodze decyzji, wysokość renty socjalnej i wypłaca tę rentę.

Organ emerytalno-rentowy wypłacający rentę socjalną wydaje decyzję o wstrzymaniu wypłaty renty socjalnej w razie wystąpienia okoliczności powodujących zawieszenie prawa lub wstrzymanie wypłaty renty socjalnej.

W przypadku, gdy organ emerytalno-rentowy ustali prawo do renty rodzinnej, jest obowiązany do powiadomienia Zakładu o przyznaniu tej renty osobom pobierającym rentę socjalną.

Od decyzji w sprawie renty socjalnej wydanej przez jednostkę organizacyjną Zakładu lub przez organ emerytalno-rentowy osobie ubiegającej się o rentę socjalną przysługują środki odwoławcze przewidziane dla decyzji w sprawach emerytur i rent w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych.

X. PROGRAMY PFRON ADRESOWANE DO OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH:

O Funduszu

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych powstał w 1991 roku na podstawie ustawy z dnia 9 maja 1991 roku o zatrudnianiu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Obecnie działa on w oparciu o przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. PFRON jest funduszem celowym w rozumieniu przepisów o finansach publicznych. Posiadane przez niego środki przeznaczone są na rehabilitację zawodową i społeczną oraz zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Środki Funduszu przeznaczone są między innymi na: ·rekompensatę pracodawcom podwyższonych kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych, ·refundację składek na ubezpieczenia społeczne dla osób niepełnosprawnych prowadzących działalność gospodarczą oraz niepełnosprawnych rolników i ich domowników,

- przystosowanie i wyposażenie nowych i istniejących miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- pomoc dla osób niepełnosprawnych rozpoczynających działalność gospodarczą/rolniczą lub tworzących spółdzielnie socjalne,
- wsparcie imprez sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych osób niepełnosprawnych,
- turnusy rehabilitacyjne,
- tworzenie warsztatów terapii zajęciowej i zakładów aktywności zawodowej,
- zaopatrzenie osób indywidualnych w sprzęt rehabilitacyjny, ortopedyczny i środki pomocnicze,
- likwidację barier architektonicznych i komunikacyjnych,
- wsparcie edukacji osób niepełnosprawnych,
- wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych,
- programy adresowane do osób indywidualnych, organizacji pozarządowych i jednostek administracji i samorządu,
- współfinansowanie projektów wspieranych ze środków pomocowych Unii Europejskiej.

Wszystkie działania Funduszu realizowane są w formie dofinansowań bądź też refundacji. Program pomocy w zakupie sprzętu elektronicznego

oraz oprogramowania umożliwiającego rehabilitację zawodową i społeczną osób niewidomych i niedowidzących.

Adresaci:

Osoby niepełnosprawne z powodu dysfunkcji narządu wzroku, posiadające orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, które są: pełnoletnie w wieku aktywności zawodowej, dzieci i młodzież do lat 18.

Ponadto, warunkiem uczestnictwa w programie jest:

- a) wykonywanie przez osobę niepełnosprawną pracy zarobkowej lub
- b) rejestracja w urzędzie pracy w przypadku bezrobotnych bądź poszukujących pracy osób niepełnosprawnych - co najmniej od 6 miesięcy przed datą złożenia wniosku o dofinansowanie lub
- c) uczenie się albo studiowanie przez osobę niepełnosprawną.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie: podstawowego sprzętu komputerowego i oprogramowania, specjalistycznego sprzętu komputerowego, specjalistycznych elektronicznych urządzeń brajlowskich, urządzeń lektorskich, pełnych/skróconych szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu i oprogramowania.

STUDENT II:

Celem programu jest wyrównanie szans w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne oraz przygotowanie osób niepełnosprawnych, poprzez stałe podwyższanie kwalifikacji, do rywalizacji o zatrudnienie na otwartym rynku pracy.

Adresaci:

Osoby z orzeczoną znaczną lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności (lub orzeczeniem równoważnym), które są:

Studentami studiów pierwszego stopnia lub studentami studiów drugiego stopnia albo studentami jednolitych studiów magisterskich – prowadzonych przez szkoły wyższe, posiadaczami dyplomu ukończenia studiów wyższych kształcącymi się na studiach podyplomowych prowadzonych przez szkoły wyższe lub przez inne jednostki uprawnione do prowadzenia tych studiów na podstawie odrębnych przepisów, uczestnikami studiów doktoranckich prowadzonych przez szkoły wyższe lub przez inne jednostki uprawnione do prowadzenia tych studiów na podstawie odrębnych przepisów, słuchaczami kolegiów pracowników służb społecznych,

kolegiów nauczycielskich lub nauczycielskich kolegów języków obcych, uczniami szkół policealnych, studentami uczelni zagranicznych, studentami odbywającymi staż zawodowy za granicą w ramach programów Unii Europejskiej, pobierającymi naukę w systemie stacjonarnym lub systemie niestacjonarnym.

Pomoc finansową w ramach programu mogą uzyskać również osoby z orzeczoną znaczną lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności (lub orzeczeniem równoważnym), które mają wszczęty przewód doktorski, a nie są uczestnikami studiów doktoranckich.

Dofinansowanie może obejmować w szczególności następujące koszty związane z nauką pobieraną przez Wnioskodawcę: opłaty za naukę (czesne), zakwaterowania – w przypadku nauki poza miejscem stałego zamieszkania, dojazdów, związane z dostępem do internetu (instalacja i abonament), uczestnictwa w zajęciach mających na celu podniesienie sprawności fizycznej lub psychicznej, zakupu przedmiotów ułatwiających lub umożliwiających naukę, w tym zakupu programów komputerowych, pamięci przenośnej USB, dysków optycznych (np. CD) oraz dyskietek, wyjazdów organizowanych w ramach zajęć szkolnych.

Terminy składania wniosków:
-od 10 września do 10 października.

Jeżeli osoba niepełnosprawna nie złoży wniosku w ww. terminie lub wniosek zostanie rozpatrzony negatywnie, może ubiegać się o dofinansowanie kosztów nauki dotyczących drugiego półrocza danego roku akademickiego (szkolnego), w terminie od 1 lutego do 28 lutego.

PEGAZ 2003:

Celem programu jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym swobodnego porozumiewania się oraz poruszania i przemieszczania się poprzez likwidację barier transportowych i w komunikowaniu się.

Pomoc przeznaczona jest na:

A: Zakup i montaż oprzyrządowania do samochodu.

Adresaci:

Pełnoletnia osoba niepełnosprawna wykonująca pracę zarobkową lub ucząca się albo zarejestrowana w urzędzie pracy, ze znaczną lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności (również dawna „I grupa” i „II grupa”), z dysfunkcją narządu ruchu, będąca w wieku aktywności zawo-

dowej (kobiety – do 60 r.ż., mężczyźni do 65 r.ż.), legitymująca się prawem jazdy.

B: Zakup sprzętu komputerowego.

Adresaci:

Pełnoletnie osoby w wieku aktywności zawodowej wykonujące pracę zarobkową lub uczące się albo zarejestrowane w urzędzie pracy, uczące się osoby w wieku do 18 r.ż., niepełnosprawne z powodu braku lub znacznego niedowładu obu kończyn górnych, posiadające aktualne orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo aktualne orzeczenie o niepełnosprawności, osoby niepełnosprawne, posiadające ważne orzeczenie o zaliczeniu do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (albo orzeczenie równoważne) lub aktualne orzeczenie o niepełnosprawności – bez względu na rodzaj niepełnosprawności, które są:

- uczniami szkół ponadgimnazjalnych,
- słuchaczami kolegiów,
- studentami studiów pierwszego stopnia lub studentami studiów drugiego stopnia albo studentami jednolitych studiów magisterskich – prowadzonych przez szkoły wyższe,
- posiadaczami dyplomu ukończenia studiów wyższych kształcącymi się na studiach podyplomowych prowadzonych przez szkoły wyższe lub przez inne jednostki uprawnione do prowadzenia tych studiów na podstawie odrębnych przepisów,
- uczestnikami studiów doktoranckich prowadzonych przez szkoły wyższe lub przez inne jednostki uprawnione do prowadzenia tych studiów na podstawie odrębnych przepisów,
- studentami uczelni zagranicznych,
- studentami odbywającymi staż zawodowy za granicą w ramach programów Unii Europejskiej, pobierającymi naukę w systemie stacjonarnym lub naukę w systemie niestacjonarnym lub osoby niepełnosprawne z ważnym orzeczeniem o niepełnosprawności (wydawany do 16 r. ż.) albo znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, z ubytkiem słuchu na poziomie od 90 decybeli, realizujący obowiązek szkolny lub obowiązek przygotowania przedszkolnego.

C: Zakup wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym.

Adresaci:

pełnoletnie osoby niepełnosprawne w wieku aktywności zawodowej, osoby niepełnosprawne do lat 18, u których dysfunkcja obu kończyn dolnych z jednoczesną dysfunkcją jednej lub obu kończyn górnych uniemoż-

liwia poruszanie się na wózku inwalidzkim o napędzie ręcznym, posiadające ważne orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (dla dzieci do 16 r.ż. orzeczenie o niepełnosprawności).

„SPRAWNY DOJAZD”

Pomoc w nabyciu osobom niepełnosprawnym samochodu osobowego oraz w uzyskaniu prawa jazdy kategorii „B”.

O dofinansowanie mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne pełnoletnie w wieku aktywności zawodowej, zatrudnione lub uczące się, posiadające prawo jazdy kategorii „B” i orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z powodu dysfunkcji narządu ruchu lub rodzice dzieci niepełnosprawnych wymagających rehabilitacji leczniczej, a jeden z rodziców posiada prawo jazdy kategorii „B”

„UCZEŃ NA WSI”

Poprawa warunków kształcenia dzieci z gmin wiejskich. Dofinansowanie do zakupu przedmiotów ułatwiających naukę, dostępu do Internetu (instalacja i opłata abonamentu), kursy językowe, wyjazdów organizowanych przez szkołę itp. Realizatorem programu jest gmina i PFRON.

Fundusz refunduje:

1. Osobie niepełnosprawnej prowadzącej działalność gospodarczą składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe do wysokości maksymalnej 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.
2. Niepełnosprawnemu rolnikowi lub rolnikowi zobowiązanemu do opłacania składek za niepełnosprawnego domownika, składki na ubezpieczenia społeczne rolników – wypadkowe, chorobowe, macierzyńskie oraz emerytalno-rentowe.

UWAGA!

Szczegółowych informacji mogą państwo uzyskać:
w Oddziale Podlaskim PFRON

15-483 Białystok, ul. Fabryczna 2, tel. 085- 6545765

Infolinia dla osób niepełnosprawnych PFRON 0 800 533 335

Programy, procedury i wzory wniosków dostępne są na stronie:
www.pfron.org.pl

XI. PLACÓWKI I INSTYTUCJE NA TERENIE POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO I MIASTA ŁOMŻY DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży

Ul. Szosa Zambrowska 1/27, 18-400 Łomża

Czynne od poniedziałku do piątku od godz. 7:30 do 15:30

tel./fax 86 215-69-42

www.pcpr.powiatlomzynski.pl, pcprlomza@wp.pl

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

ul. Dworna 23b, 18-400 Łomża

Czynne od poniedziałku do piątku od godz. 7:30 do 15:30

tel/fax: 086-216- 64- 56 www.um.lomza.pl

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1

Ul. Szosa Zambrowska 1/27, 18-400 Łomża

Czynne od poniedziałku do piątku od godz. 8.00 do 16.00

tel./fax 86 - 215-69-47

Powiatowy Urząd Pracy

ul. Nowogrodzka 1, 18-400 Łomża

Czynne od poniedziałku do piątku od godz. 7:30 do 15:30, obsługa

osób 8:00 do 14:00

tel. 86 215 80 10 www.pup.lomza.pl

WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ

Warsztaty Terapii Zajęciowej to wyodrębnione organizacyjnie i finansowo placówki stwarzające osobom niepełnosprawnym możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej, zmierzającej do poprawy sprawności niezbędnych do prowadzenia przez nie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia – na miarę ich indywidualnych możliwości. Warsztaty realizują zadania w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności podstawowych lub specjalistycznych niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty.

WTZ

Warsztat Terapii Zajęciowej STS
18-421 Piątnica
Marianowo 5 (budynek internatu Zespołu Szkół)
Tel./fax (86) 219-29-80

WTZ

Warsztat Terapii Zajęciowej Bona
18-400 Łomża, ul. Bernatowicza 3
tel. (86) 216 20 16

DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Domy Pomocy Społecznej są placówkami oferującymi wsparcie w zakresie: całodobowej opieki pielęgniarstwa, zabezpieczenia potrzeb socjalno-bytowych, rehabilitacji leczniczej, różnorodnych form terapii, zajęć kulturalno-rekreacyjnych, usług religijnych.

Chęć zamieszkania w Domu Pomocy Społecznej zgłasza się pracownikowi socjalnemu w Ośrodku Pomocy Rodzinie w miejscu zamieszkania. Decyzję podejmuje dyrektor PCPR na podstawie dokumentów określonych przepisami prawa.

Szczegółowe informacje można uzyskać w Ośrodku Pomocy Społecznej w miejscu zamieszkania lub w PCPR w Łomży.

Dom pomocy społecznej im Wiktorii Kowalewskiej

ul. Gen. Sikorskiego 222, 18-400 Łomża
Telefon/fax: 86 218 61 87

Dom Pomocy Społecznej pw św Franciszka z Asyżu

ul. Klasztorna 1, 16-080 Tykocin
Telefon/fax: tel. 85 718 76 87

Ośrodek Wsparcia dla Osób Niepełnosprawnych w miejscowości Kownaty, gmina Piątnica

(dziennego pobytu)
Kownaty 85, 18-421 Piątnica
Tel. 86 219 15 95

Ośrodki Pomocy Społecznej (OPS) na terenie powiatu łomżyńskiego

Wykaz gminnych ośrodków pomocy społecznej na terenie powiatu łomżyńskiego

	jednostka	adres	telefon	fax
1	MGOPS Jedwabne	ul. Żwirki i Wigury 3, 18-420 Jedwabne	(86)217-25-72	(86)217-25-72
2	GOPS Łomża	ul. Skłodowskiej-Curie 1a, 18-400 Łomża	(86)216-48-80 (86)216-39-46	(86)216-39-46
3	GOPS Miastkowo	ul. Łomżyńska 32, 18-413 Miastkowo	(86)217-49-93 (86)271-48-23	(86)217-48-23
4	MGOPS Nowogród	ul. Łomżyńska 41, 18-414 Nowogród	(86)217-55-61	(86)217-55-20
5	GOPS Piątnica	ul. Stawiskowska 10, 18-421 Piątnica	(86)215-21-10	(86)216-24-76
6	GOPS Przytuły	ul. Subska 10, 18-423 Przytuły	(86)217-70-05	(86)217-70-05
7	GOPS Śniadowo	ul. Ostrołęcka 11, 18-411 Śniadowo	(86)217-61-49	(86)217-61-49
8	GOPS Wizna	ul. Plac Kap. Raginisa 35, 18-430 Wizna	(86)219-60-56	(086)219-60-56
9	GOPS Zbójna	ul. Łomżyńska 64, 18-416 Zbójna	(86)214-03-30	(86)214-03-30

ŁOMŻYŃSKIE ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Caritas Diecezji Łomżyńskiej

ul. Rybaki 1, 18-400 Łomża
tel. 216-29-92, tel./fax: 216-29-38

Polski Komitet Pomocy Społecznej - Zarząd Okręgowy w Łomży

Ul.Gen. Sikorskiego 222, 18-400 Łomża
Tel. 218-23-28

Stowarzyszenie Rodzice Dzieciom Troski Specjalnej w Marianowie

Marianowo 5, 18-421 Piątnica
Tel. 219-29-80

Stowarzyszenie Wspierania Poradnictwa Obywatelskiego

ul. Szosa Zambrowska 1/27, 18-400 Łomża
Tel. 47-37-498

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci- Oddział Okręgowy w Łomży

ul. Mickiewicza 12, 18-400 Łomża
Tel. 218-23-97, 218-65-51

Polskie Stowarzyszenie Diabetyków (3 Koła Terenowe)

ul. Niemcewicz 17, 18-400 Łomża
Tel. 218-83-67

**Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy
Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym „EDUKATOR”**

ul. Wojska Polskiego 29A, 18-400 Łomża
Tel. 215-04-63

Stowarzyszenie Kobiet z Problemem Onkologicznym

ul. Piłsudskiego 11A, 18-400 Łomża
Tel. 47-33-263

Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Dzieci z Dysfunkcją Mózgu

ul. Strzelców Kurpiowskich 51, 18-400 Łomża
Tel. 47-332- 23

Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Łomżyńskiej
ul. Sadowa 3, 18-400 Łomża
Tel. 216-91-66

Łomżyńskie Towarzystwo Przyjaciół Rehabilitacji
ul. Piłsudskiego 11A, 18-400 Łomża
Tel. 473-32-63

Polski Związek Niewidomych - Koło w Łomży
Stary Rynek 6 lok. 32, 18-400 Łomża
Tel. 216-34-47 wew .32

Polski Związek Głuchych Zarząd Oddziału w Łomży
Al. Legionów 91, 18-401 Łomża
Tel. 218-21-46

Polski Związek Emerytów Rencistów I Inwalidów Zarząd Oddziału
Szosa Zambrowska 1/27, 18-400 Łomża
Tel. 216-27-84

NAJWAŻNIEJSZE ADRESY

**BIURO PEŁNOMOCNIKA RZĄDU DO SPRAW OSÓB
NIEPEŁNOSPRAWNYCH**
ul. Gałczyńskiego 4, 00-362 Warszawa
Tel. 22 826-96-73, 22 826-12-61 , Fax 22 826-51-46
e-mail : bip@mpips.gov.pl

**PAŃSTWOWY FUNDUSZ REHABILITACJI OSÓB
NIEPEŁNOSPRAWNYCH - CENTRALA**
Al. Jana Pawła II 13 , 0-828 WARSZAWA
Tel. 22 50-55-500
www.pfron.org.pl

WAŻNE ADRESY

FUNDACJA AKTYWNEJ REHABILITACJI

- porady telefoniczne i listowe
00-711 WARSZAWA, ul. Inspektowa 1
Tel. 022 651-88-02, 022 651-88-03
www.far.org.pl e-mail : info@far.org.pl

FUNDACJA „WIELKA ORKIESTRA ŚWIĄTECZNEJ POMOCY”

- pomoc w zakupie sprzętu medycznego
02-737 WARSZAWA, ul. Niedźwiedzia 2a
Tel. 22 852-32-14, 022 852-32-15, Fax 022 852-07-52
www.wosp.org.pl e-mail:wosp@wosp.org.pl

FUNDACJA „POLSAT” - ratuje zdrowie i życie dzieci

04-175 WARSZAWA, ul. Ostrobramska 77
Tel. 22 514-55-55, Fax 22 514-47-30
www.fundacijapolsat.org.pl e-mail: fundacja@polsat.com.pl

STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ INTEGRACJI

00-162 WARSZAWA ul. Dzielna 1,
Tel.: 22 635 13 30, Fax: 22 635 11 82
www.integracja.org e-mail: integracja@integracja.org

FUNDACJA POMOCY MATEMATYKOM I INFORMATYKOM NIEPEŁNOSPRAWNYM RUCHOWO - WARSZAWA

00-818 WARSZAWA, ul. Twarda 51/55
Tel. : 22 697-87-84, 022 654-75-51, Fax : 22 697-87-86
e-mail: zarzad@idn.org.pl

PRZYDATNE STRONY INTERNETOWE

www.niepelnosprawni.info

portal dla niepełnosprawnych

www.idn.org.pl

Serwis powstały głównie przy wsparciu programu Internet dla Niepełnosprawnych.

Strony zawierają informacje o aktach prawnych, szeroki zakres opracowań dotyczących różnych problemów osób z niepełnosprawnością. Znajdują się tam również informacje o prawach osób niepełnosprawnych w krajach Unii Europejskiej - Internetowy Serwis: **www.isi.idn.org.pl**

<http://www.niepelnosprawni.info>

Centrum informacyjne dla Osób Niepełnosprawnych przy Stowarzyszeniu Przyjaciół Integracji umożliwia wszystkim osobom niepełnosprawnym dostęp do podstawowych informacji na temat niepełnosprawności.

00-162 Warszawa ul. Dzielna 1

tel./fax 22 831-85-82, 831-01-39

e-mail: centrum@niepelnosprawni.info

www.zus.pl

Wszelkie informacje o ubezpieczeniach społecznych

www.alzheimer.pl

Serwis stworzony przez lekarzy-specjalistów w dziedzinie leczenia tej choroby

www.idn.org.pl/sm

Strona poświęcona Stwardnieniu Rozsianemu

www.mielnica.org.pl

Oficjalna strona Fundacji Mielnica

www.mps.gov.pl

Oficjalna strona Ministerstwa Polityki Społecznej

www.batory.org.pl

Oficjalny Serwis Fundacji Batorego

www.caritas.pl

Oficjalna strona Caritas Polska

www.bratalbert.org.pl

Oficjalna witryna Fundacji Brata Alberta

www.zgpzg.org.pl

Oficjalna strona Polskiego Związku Głuchych

www.psouu.org.pl

Oficjalna witryna Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym

www.ngo.pl www.pomocspoleczna.ngo.pl

Serwis skierowany do pracowników organizacji pozarządowych i instytucji, które działają na polu pomocy społecznej, zajmują się poradnictwem, pomagają osobom w trudnej sytuacji życiowej

www.spes.org.pl e-mail: spes@spes.org.pl

Strona katolickiego Stowarzyszenia na Rzecz Niepełnosprawnych SPES
adres: ul. Kościuszki 46, 40-048 Katowice. Zawiera porady prawne i praktyczne, raporty oraz informacje o możliwościach szukania wsparcia w egzekwowaniu swoich uprawnień.

Tel.: 32 251-73-47 fax : 32 609-93-44

www.pzn.org.pl

Strona skierowana do osób niewidomych i słabowidzących. Znajduje się na niej opis podstawowych pojęć związanych z tym rodzajem niepełnosprawności , a także porady i aktualności oraz opis działania i struktury Polskiego Związku Niewidomych

Adres: Biuro Zarządu Głównego ul. Konwiktorska 9,

00-216 Warszawa, Tel.: Centrala 022 837-22-71 ,

Sekretariat: 022 831-33-83, e-mail : pzn@pzn.org.pl

www.rehabilitacja.pl

Strona promocyjna polskiego sprzętu rehabilitacyjnego

www.pfron.org.pl

Portal poświęcony działalności Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych

www.synapsis.waw.pl

Strona poświęcona problematyce autyzmu

www.dzieci.org.pl

Serwis skierowany do rodziców dzieci mniej sprawnych

www.darzycia.pl

Dar Życia - Centrum Pomocy Rodzicom Dzieci Niepełnosprawnych

Spis Treści

I. POJĘCIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	5
II. DOFINANSOWANIE ZAOPATRZENIA W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE I ŚRODKI POMOCNICZE	16
III. DOFINANSOWANIE ZAKUPU SPRZĘTU REHABILITACYJNEGO — ZE ŚRODKÓW FINANSOWYCH PFRON	25
IV. DOFINANSOWANIE — ZE ŚRODKÓW PFRON — LIKWIDACJI BARIER ARCHITEKTONICZNYCH W KOMUNIKOWANIU SIĘ I TECHNICZNYCH	29
V. TURNUSY REHABILITACYJNE	33
VI. SPORT, TURYSTYKA I REKREACJA	39
VII. ULGI I UPRAWNIENIA DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWYCH	43
VIII. PRAWO DO EDUKACJI	62
IX. ZASIŁKI	68
X. PROGRAMY PFRON	72
XI. PLACÓWKI I INSTYTUCJE	77

UWAGA:

1. Poradnik nie stanowi źródła prawa.
2. Poradnik przedstawia stan prawny na dzień 15 października 2010 r.
3. Przed podjęciem działań zalecamy nawiązanie kontaktu z odpowiednią jednostką organizacyjną.